

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Helen Rebane

**ARENГУVESTLUSTE LÄBIVIIMINE ÜHE PÕLVAMAA
PÕHIKOO LI NÄITEL**

magistritöö

Juhendaja: Jüri Ginter

Läbiv pealkiri: Arenguestlused

Tartu 2010

Sisukord

Sissejuhatus	4
Kodu-kooli koostöö kui uurimisvaldkond.....	6
Kooli ja kodu koostöö Eestis.....	9
Kooli ja kodu koostöö vormid.....	11
Lastevanemate-õpetajate nõupidamised (conference)	12
Kirjavahetus	12
Telefonivestlused	13
Vanemate kohtumisgrupp (parent meeting groups).....	13
Hoolekogu	13
Ühisüritused	14
Lahtiste uste päevad	14
Teabepäevad.....	14
Lapsevanem abiõpetajana tunnis.....	14
Arenguvestlus kui üks võimalus tõhustamiseks kooli-kodu koostööd	15
Arenguvestluse vajalikkus õpetajale	16
Arenguvestluse vajalikkus õpilasele	16
Arenguvestluse vajalikkus lapsevanemale	17
Arenguvestluse erinevad vormid.....	17
Perevestlus.....	18
Vestlus õpilasega.....	18
Vestlus vanemaga.....	19
Metoodika.....	20
Meetodi valiku põhjendus	20
Valim.....	20
Mõõtevahendid.....	20
Protseduur.....	21
Tulemused ja arutelu	24
Tegevusuuringu I etapp	24
Tegevusuuringu II etapp.....	27
Arenguvestluse vajalikkus ja meeldivus	27
Arenguvestlus ja selle eesmärk	33

Arenguvestluse formaalne pool.....	36
Arenguvestluse vormid osalejate järgi	44
Arenguvestlusel käsitletavat teemad	48
Arenguvestluse koolituse vajalikkus.....	49
Kokkuvõtlikud järeldused ja ettepanekud	50
Summary	54
Kasutatud kirjandus.....	56
LISAD.....	59

Sissejuhatus

Lastevanemate ja kohaliku kogukonnaga tihedamate sidemete loomine on olnud aastakümneid erinevatele autoritele meelisteemaks, sest ollakse seisukohal, et mida tihedamalt on vanem oma lapse haridusega seotud, seda suurem on mõju lapse arengule ja haridusele ja on loomulik, et kogukond ja lapsevanem on tihedasti põimunud ja teevad aktiivset koostööd. Samas ei ole kõik alati nii lihtne, sest on mitmeid mõjutegureid, mis määravad ära selle, kas lapsevanemal kujuneb lapse koolieluga tihe side või mitte (Fullan, 2006; Rohtma, 2004). Lapsevanem lihtsalt ei ole harjunud kooli tulema. Põhjuseid selleks võib olla mitmeid – hirm, teadmatus, aeg või lihtsalt soovimatus endale vastutust võtta. Selle kõige taga võivad olla ka õpetajate nn halvad harjumused, kui koduga võetakse ühendust üksnes siis, kui on probleeme. Sama seisukoht võib olla ka lapsevanemal, kes arvab, et kooliga peaks suhtlema siis, kui on midagi halvasti (Türk, 2006). Oluline on, et õpetaja väärtustaks endale kodu ja kooli omavahelist suhtlemist ja näitaks üles oma initsiatiivi ja tahet. Alles siis suudab klassijuhataja panna ka lapsevanema väärtustama kodu ja kooli suhtlemist. Tihti on koolis olukordi, et ei ole piisavalt aega omavahel suhelda ja vahel on hädasti vaja aega võtta ning rääkida sellest, mis lapsele on tähtis. (vt Mis on arenguestlus?, 2010). Üheks selliseks „abikäeks“ on koolides korraldatavad arenguestlused, mille oskuslik läbiviimine aitab saavutada õpetajal oma töös paremaid tulemusi. Näidata lapsevanemale ja lapsele, et nad ei ole ükski - klassijuhataja on huvitatud ja teda võib usaldada (vt Mis on arenguestlus?, 2010; Türk, 2006).

Arenguestluste korraldamine on eesmärgistatud tegevus, protsess, mis peab kasu tooma kõikidele osapooltele. Selle eelduseks on õpetaja hoiakute- ja taustaoletustevaba valmisolek arenguestlusi läbi viia (Türk, 2006). Tihti on nii õpetajatel kui lapsevanematel kujunenud lapsest oma arvamus. Õpetaja näeb last klassis ja koolimajas, tal on võimalus võrrelda last tema klassikaaslastega ja õpetaja teab, kuidas laps mingis vanuses üldjuhul käitub. Ema ja isa näevad last palju erinevates situatsioonides kui klassijuhataja, kuid ei pruugi osata teda eakaaslastega võrrelda. Ka vanemate suhtumine oma lapsesse on palju emotsionaalsem, neil on omad seisukohad, mis ei pruugi langeda kokku õpetaja omadega. Üksteise seisukohtade tundmine aitaks nii õpetajal kui ka lapsevanemal last paremini mõista ja ühiselt on probleemidele lahenduste leidmine lihtsam (Kikas, 1997).

Antud magistritöö on tegevusuuring, mille eesmärgiks on muuta arenguestluste korraldamist ja läbiviimist konkreetses koolis veel tulemuslikumaks õpetajate, laste ja lastevanemate tagasiside kaudu.

Antud teema käsitus on vajalik eelkõige konkreetsele koolile, sest alles 2009/2010 õppeaasta II poolel toimusid esimest korda arenguestlused kõikides klassides. Ühtlasi on antud magistritöö varasema tegevusuuringu jätkuks, kus koostati koolile arenguestluse mudel (Rebane, 2009).

Antud töö autor ei olnud varasemalt arenguestlusi korraldanud ja peamine põhjus oli hirm. Hirmu ja oskamatus arenguestlusi läbi viia tõid õpetajad intervjuudes ka ühe põhjusena välja. Kuna juhtkond ei pidanud nii vähesele arvule õpetajatele eraldi koolituse tellimist vajalikuks, tuli hakata klassijuhatajatel, kes pole arenguestlustega varasemalt kokku puutunud, iseseisvalt ja töö käigus õppima. Varasemalt koostatud mudel arenguestluste läbiviimiseks (Rebane, 2009) pidi olema õpetajatele abiks ja toeks. Mudel sisaldas õpetajate endi poolt sõnastatud arenguestluse ühiseid eesmärke, eesmärke õpetajale, õpilasele ja lapsevanemale. Mudelis oli välja toodud õpetajatepoolsed soovitusel, kuidas peaks ja tuleks arenguestlusi läbi viia ning lisaks oli mudelis olemas kutse näidis, arenguestluse kokkuvõtte näidis ja näidisküsimused lapsevanemale ja õpilasele.

Käesolev magistritöö koosneb kahest osast: teoreetiline ja empiiriline. Teoreetilises osas antakse ülevaade kooli-kodu koostööst kui uurimisvaldkonnast; kooli-kodu koostööst Eestis ja kooli-kodu koostöö erinevatest käsitlustest. Lõpetuseks antakse ülevaade arenguestlustest kui ühest võimalusest tõhustamaks kooli-kodu koostööd.

Empiiriline osa koosneb kahest etapist. Esimeses etapis antakse ülevaade antud töö autori tegevusest arenguestluste läbiviimisel ja korraldamisel ning teises etapis kirjeldatakse kasutatud küsimustikku ning analüüsitakse uuringus saadud tulemusi ja arutelu.

Kodu-kooli koostöö kui uurimisvaldkond

Üks oluline koht, kus laps enamuse oma ajast vanematest eemal viibib, kuid pidevalt toetust vajab, on kool (Cox, 2004). Kooli ja lapsevanema suhe on nii lapse kui ka kooli arengus määrava tähtsusega. Väärtushinnangute ja hoiakute kujunemine on pikaajaline protsess, milles vajab kool lapsevanema tuge. Seetõttu on vaja lapsevanemat kooli, sest kool saab koos lapsevanemaga suunata lapse arengut (Mikson, 2004). Lapse arengu seisukohalt on väga oluline, et lapsevanem teda igati toetaks ning ideaalis peaksid kodu ja kool lapse heaolu nimel tegema koostööd. Siinjuures rõhutab Cox (2004), et segamini ei või ajada mõisteid kodu ja kooli koostöö (*home-school collaboration*) ning vanemate sekkumine (*parent involvement*). Uuriija väidab, et nendel mõistetel on küll ühisosa, kuid kodu-kooli koostöö on laiem mõiste. Erinevus seisneb suhete iseloomus, nimelt on sekkumine vanemate ühepoolne tegevus, koostöö nõuab aga kahe osapoole osalemist (lastevanemad ja kool). Ka Patton (2001) on seisukohal, et kodu-kooli koostöö ongi teema, mida võib vaadelda väga mitmel tasandil. Mõnikord on koostöö väga kindlalt fokuseeritud ühele tegevusele, näiteks olukord, mil kool ja vanemad tegelevad lapse käitumisprobleemidega. Samas leidub uurimusi, mis keskenduvad kodu-kooli koostöö ühe osapoole (kas siis lastevanemate, õpetajate, kooli juhtkonna) kogemuste uurimisele.

Cox (2004) kirjutab, et 1970ndate alguses hakkasid ilmuma artiklid, milles tõdeti, et lapsevanemad mõjutavad väga suurel ja olulisel määral lapse hariduselu. Nimetatud perioodil käsitleti juba ka probleeme, mis kodu ja kooli koostöö puhul ilmnesid. Järgmisel kümnendil lisandusid artiklid, mille keskmeks olid erinevad koostööd edendavad mudelid, strateegiad ja tehnikad, samas käsitleti kodu ja kooli koostöö temaatikat ka poliitilisest vaatevinklist, räägiti reformide vajalikkusest. Cox (2004) leiab, et 80ndatel ei mõistetud siiski veel kodu ja kooli koostöö vajalikkust süvitsi, kodu ja kool olid kui kaks eraldiseisvat keskkonda laste elus. Arusaam muutus aga 90ndatel, mil mõisteti, et lapse elu selles osas, mis puudutab haridust, jagavad perekond ja kool vastutust. Sellel perioodil avaldati ka mitmeid programme, mille kasutamine pidi positiivselt mõjuma kodu ja kooli koostööle. Edwards ja David (2007) on tõstatanud küsimuse laste koha kohta kodu-kooli koostöös. Uurijad kirjutavad, et Suurbritannias jätavad kodu-kooli koostööd uurivad inimesed tahaplaanile lapsed, nimelt keskendutakse uurimustes liialt lastevanemate ja õpetajate arvamustele ning tegevustele. Uurijate arvates peab kodu-kooli koostöö tõhustamiseks tähelepanu pöörama just erinevast soost, vanusegrupist ja rahvusest laste seisukohtadele ja arvamustele (Edwards, David, 2007). Samas tõdevad Cullingford ja Morrison (1999) ka, et koolid mõistavad koostöö vajalikkust

ainult retoorilisel tasandil – näiliselt on lastevanemad oodatud ning neis tahetakse näha potentsiaalseid koostööpartnereid ja kaasõpetajaid. Praktikas aga raskendavad kooli ja kodu koostööd mitmed tegurid.

Uuritavad mõistsid, et kool ei saa isolatsioonis normaalselt funktsioneerida, kuid samas viidati ka mitmetele kitsaskohtadele suhtes lastevanematega. Cullingford ja Morrison (1999) leidsid uuritavate vastuseid analüüsid, et lastevanematel raskendab kooliga suhtlemist häbelikkus, samuti ei meeldi lastevanematele jätta muljet, et nad koolile kuidagi vastanduvad – kool on formaalne süsteem, mis omab teatud autoriteeti. Samas töid uurijad välja asjaolu, et lastevanematele võivad kooliga suheldes seostuda nende endi kogemused, mis ei pruugi alati positiivsed olla.

Õpetajad nägid lastevanemates kritiseerijaid. Isegi kui õpetajatele otsest kriitikat ei tehtud, teadsid nad, et lastevanematel on õigus nende õpetamismeetodeid vms igal hetkel kahtluse alla seada. Uurimusest ilmnas, et juhtkonna poolt nõutav süstemaatiline suhtlemine lastevanematega oli õpetajate jaoks väga aeganõudev tegevus. Õpetajad olid niigi koormatud tundide ettevalmistamise ja õppekava täitmisega. Lisaks ei tähendanud juhtkonna poolt nõutav suhtlemine vanematega õpetaja jaoks toetavat partnerlust lapsega tegelemisel, vaid pigem õpetajapoolset probleemidega tegelemist. Cullingford ja Morrison (1999) kritiseerivad uurimuse lõpus Suurbritannias kehtivat arusaama, mille kohaselt õpetaja peab tegelema kõikide lapsi puudutavate probleemidega, lastevanemad ei vastuta praktiliselt mitte millegi eest. Eeskujuks toovad uurijad Prantsusmaal kehtiva süsteemi, kus vastutus lapse eest on jagatud – lastevanemate kohustuseks on tegeleda distsipliini ja moraaliga, õpetajate ülesanne on lapsi õpetada, jälgida, et õpilane omandab õppekavas nõutavad teadmised ning oskused.

Kodu ja kooli koostöö koordinaatorid töid välja selle, et kooliga ei taha suhelda lastevanemad, kes seda tegelikult kõige rohkem vajaksid. Kodu ja kooli koostöö koordinaatorid tegidki eelpool mainitud programmi raames kodukülastusi selliste lastevanemate juurde (Cullingford & Morrison, 1999).

Antud uurimusest ilmnas, et uuritavad ootasid vanematelt aktiivset osalust, peamiselt tundides osalemist. Ka Anderson-Butcher ja Ashton (2004, viidatud Rebane, 2009 j) näevad vanemaid kui partnereid kõigis ettevõtmistes, mis on seotud nende lapsega ning peavad vajalikuks lastevanemate aktiivset osalemist koolielus, mis ühtlasi julgustab ka peresid omavahel suhtlema ning üksteist toetama.

Viimasel aastakümnel vaadeldakse kodu-kooli koostööd kindlates kitsamates taustsüsteemides. Näiteks uuritakse kodu-kooli koostööd lapse kirjaoskuse arendamisel, kodutööde tegemisel või mitmete ennetusprogrammide raames. Näiteks võib tuua Esquiveli,

Ryani ja Bonneri (2008) uurimuse Nebraska osariigis, milles uuriti, kuidas lastevanemad tajuvad toetusrühma koosolekutel osalemist (*team meetings*), seega uuriti lastevanemate kogemusi. Antud uurimuse puhul vaadeldi peresid, kus kasvas erivajadusega laps.

Toetusrühma koosolek (*team meeting*) tähendab olukorda, kus koolis saavad kokku inimesed, kes on seotud ühe konkreetse erivajadusega lapse arenguga. Esquiveli ja Ryani (2008) viitavad dokumendile (The Individuals with Disabilities Education Improvement Act, 2004), milles on kirjas, et lastevanemaid peab kaasama ettevõtmistesse, mille eesmärk on teha otsuseid, mis seonduvad lapse hariduse ja erivajadusest tulenevate teenuste osutamisega.

Anderson-Butcher ja Ashton (2004) annavad oma artiklis ülevaate innovaatilistest koostöömudelitest, mille eesmärgiks on pakkuda tuge lastele, noortele, perekondadele ja kogukonnale ja näeme, et üks tugiraamistiku koostisosa on koostöö perekondadega.

Tugiraamistik koosneb:

- organisatsioonisisestest koostööst (näiteks õpetaja koostöö eripedagoogiga lapse ning tema perekonna toetamise ja abistamise eesmärgil) (*intraorganizational*);
- erinevate organisatsioonide vahelisest koostööst (näiteks mõni sotsiaaltöoga seonduv organisatsioon ja kool teevad koostööd lapse ning tema perekonna toetamise ja abistamise eesmärgil) (*interagency*);
- koostööst kahe või enama professionaalset inimese vahel, kes on erinevate elukutsete esindajad või töötavad erinevates asutustes, näiteks lastekaitsetöötaja ja õpetaja (*interprofesional*);
- koostööst perekondadega (*family-centered*);
- kogukonna koostööst (kogu kogukond töötab laste toetamise nimel, näiteks õppimise ja arengu toetamine) (*community collaboration*).

Lisaks leidub ka uurimusi, mis uurivad kodu-kooli koostöö koordinaatorite (home-school liason) tegevust (Cullingford & Morrison, 1999; Sanders, 2008). Cullingford ja Morrison (1999) viisid sellise uurimuse läbi Inglismaal, Sanders (2008) Ameerika Ühendriikides. Cullingfordi ja Morrisoni (1999) töö puhul oli tegemist etnograafilise juhtumiuurimusega. Vaatluse alla võeti koolid, mis osalesid programmis, mille raames asusid õppeasutustesse tööle vähemalt kaks inimest, kelle eesmärgiks oli õpetajate toetamine ja seda eelkõige suhetes lastevanematega (kodu ja kooli koostöö koordinaatorid - home/school liason). Töö käigus intervjueriti õppealajuhatajaid, õpetajaid ja abiõpetajaid ning kodu ja kooli koostöö koordinaatoreid. Sandersi (2008) töö puhul on tegemist pikaajalise kvalitatiivse uurimusega (juhtumiuuring), mis näitas, et kodu-kooli koostöö koordinaatorite töö oli tõhus. Näiteks olid

nad edukad riskigrupis olevate perede juhendamisel ja toetusgruppide loomisel, lisaks sellele olid nad õpetajatele suureks abiks teavitustöö tegemisel ning nende tegevuse tulemusena suurenes lastevanemate julgus kooliga koostööd teha, sekkuda.

Cox (2004) lisab, et üsna palju on uuritud ka lapsevanemate mõju lapse akadeemilistele saavutustele, värskemad uurimused keskenduvad konkreetselt lastevanemate, õpetajate ja kooli koostööle ning vaatlevad, millist mõju see avaldab lapse saavutustele/edasijõudmisele koolis. Cox (2004) võttis vaatluse alla 18 Ameerika-Ühendriikides läbi viidud empiirilist uurimist ajavahemikust 1980 – 2002. Keskenduti erinevate kodu-kooli koostööd tõhustavatele programmidele (ka programmid, mis käsitlesid erinevaid sekkumisviise). Uurimus näitas, et kodu ja kooli koostöö mõjub positiivselt laste akadeemilistele saavutustele ning käitumisele koolis. Kõige efektiivsemaks osutusid sellised programmid, mille käigus vanemad ja kooli personal tegutsesid eesmärgiga rakendada teatud sekkumisviisi, toimus informatsiooni jagamine. Edukaks osutusid programmid, kus kodu-kooli koostööd rakendades koheldi lastevanemaid võrdväärsete partneritena. See julgustas vanemaid laste hariduselus osalema. Samas oli edukas ka ainult kooli poolne (ühepoolne) suhtlus, näiteks koju saadetavad kirjad ja igapäevased aruanded, nii sai kodu kiiresti ja ülevaatlikult informeeritud lapse akadeemilistest saavutustest, õppetöö kvaliteedist, käitumisest, õpioskustest jne. Selline suhtlemine sobis lastevanematele, kellel oli raske kooli ise kohale tulla, kas siis transpordi, töögraafiku või mõne muu probleemi pärast.

Üldjuhul tegeletaksegi kitsamate teemadega, näiteks lapse kodused tööd. Patton (2001) keskendubki oma uurimuses kodu-kooli koostööle just koolis antavate koduste tööde osas. Cox (2004) lisab, et enamik kodu-kooli koostööd käsitlevad uurimused on kirjeldavad või juhtumiuuringu meetodil (kvalitatiivselt) läbi viidud.

Kooli ja kodu koostöö Eestis

Lastevanemate osalus koolielus on Eesti koolides suhteliselt erinev. Enamasti piirduvad lastevanemate ja õpetaja suhted peamiselt probleemide arutlemisega (Lukk, 2008). Kuigi Heinla, Pilli ja Tambeti (2004) Tallinna koolides läbiviidud uurimusest selgub, et üle poole lastevanematest hindab kooli ja kodu koostööd heaks, samas viiendik lastevanematest leiab, et kooli ja kodu koostöö ei ole hea. Tulemused näitasid, et 74% lastevanematest suhtleb oma lapse õpetajaga kaks-kolm korda aastas ja kord kuus 19% lastevanematest, kusjuures vene õppekeelega koolides kaks kuni kolm korda aastas suhtlevad õpetajatega 62% lastevanematest ja kord kuus 28% lastevanematest. Uuringust selgus, et mida vanemaks saab laps, seda vähem külastavad lapsevanemad kooli ja suhtlevad õpetajaga. Küsitluse tulemused näitasid, et murdepunkt vanemate ja kooli suhtlemises toimub just V klassis ja just negatiivses

mõttes. Olukord, kus lapse vanuse kasvades väheneb lastevanemate osalus koolielus, on taunitav, sest ei saa loota, et lapsed saavad kasvades kõigega ise hakkama (Heinla et al., 2004; Rohtma, 2004).

Õpetaja ja lastevanema suhtlemises mängib olulist rolli aeg. Lukku (2008) läbiviidud ülevaateuurimusest selgub, et üle poole (62%) lastevanematest leiab, et õpetajal on nende jaoks aega, samas kui 38 protsenti vastanutest on seisukohal, et õpetajal ei ole nende jaoks piisavalt aega. Lisaks ajale on kodu-kooli omavahelise suhtlemise võtme-elementiks kommunikatsioon. Lastevanemate ootustele ei vasta alati see, millest õpetaja soovib vestelda. Kui Heinla et al. (2004) läbiviidud uurimusest selgus, et vanemad pöördusid kooli poole peamiselt lapse õppeedukuse ja käitumisega seonduvates küsimustes, siis Lukku (2008) aasta küsitluse põhjal on õpetajate ja lastevanemate teemade ringis tekkinud märgatavad erinevused. Kui lastevanem soovib õpetajaga vestelda lapse arengust, tulevikust ja turvalisuse teemadel, siis õpetajad pigem käitumisest ja hinnetest. Siinkohal tuleks täheldada, et mida kõrgem on kooli õppeedukus, seda enam soovitakse vestelda lapse arenguga seotud küsimustes. Madalama õppeedukusega koolides on peamised teemad käitumine ja hinded.

Kooli ja kodu koostöö väga olulisteks mõjuteguriteks ja efektiivseteks koostöö alusteks on lastevanemate ja õpetajate omavaheline usaldus, positiivne hoiak ja rahulolu kooliga. Praegu on koostööks sobiv alus olemas, sest lastevanemate üldine hinnang koolile on hea (1 – 6 pallilisel skaalal keskmine 4,15) ning suurem osa lastevanemaid usaldab kooli, kus tema laps õpib (1 – 6 pallilisel skaalal keskmine 4,35). Nüüd on kord kooli käes - kui lastevanemad kooli usaldavad, siis tuleks koolil hakata rohkem usaldama ka lastevanemaid (Lukk, 2007, 2008). Samas ei tohiks tähelepanuta jätta asjaolu, mis selgus Heinla et al. (2004) läbiviidud uurimusest, et mida vanemaks laps saab, seda enam hakkab langema lastevanemate rahulolu kooliga. Eelkõige väheneb nende lastevanemate osakaal, kes on oma lapse kooliga täiesti rahul. Nagu selgus Lukku (2008) läbiviidud uurimusest, et lastevanemad ei tunne praegu, et neil oleks tähtsamate küsimuste otsustamisel suuremat sõnaõigust, hoolimata sellest, et lastevanemad peavad seda vajalikuks. Lastevanemad soovivad suuremat valmisolekust nende kaasamiseks kooliellu, mis omakorda toetab laste arengut. Lastevanemate suurema osalemisega koolielus kasvab ka nende vastutus- ja ühtekuuluvustunne. Siinkohal on oluline märkida, et kooli hoolekogu töös soovib osaleda ainult 8 protsenti Tallinna koolide lastevanematest. Hoolekogu töös soovivad osaleda ennekõike nende laste vanemad, kelle lastel ei ole õppimise ega käitumisega probleeme. Oluliste otsuste ja küsimuste lahendamiseks kõrvale sooviksid jääda nende laste vanemad,

kellel on raskusi oma lapse õpetamise ja kasvatamisega ning kes ei ole rahul kooliga (Heinla et al., 2004).

Lukk (2005, 2008) toob oma uurimuses välja neli peamist lastevanemate poolset tegurit, mis takistavad kooli ja kodu omavahelist koostööd. Lapsevanema isiklik tõrge, mis on seotud negatiivse kogemusega koostöös kooliga. Nad on kogenud negatiivset vastuvõttu, mis on lõpuks viinud isikliku konfliktini õpetajaga või nad on tunnetanud, et nende pingutusi ei väärtustata. Teise grupi moodustavad need lastevanemad, kelle kooliga mittedialoogiline suhtlemine on tingitud argielu probleemidest. Kolmanda grupi moodustavad lastevanemad, kes on koostöö osas kogenematud. Tema senisest pingutusest ei ole kasu olnud ja ta on seisukohal, et koostöö kooliga võib tuua lapsele pigem kahju kui head. Viimase grupi moodustavad lastevanemad, kes näitavad huvi puudumist koolis toimuva vastu ja soovi end lapse probleemidest eemale hoida – loobuda vastutusest. Samas on ka õpetajate poolseid tegureid, mis raskendavad kooli ja kodu suhtlemist. Tamm (2009) kirjeldab oma uurimuses tegureid, mis õpetajate arvates takistavad kooli ja kodu koostööd: lastevanemate vähene aeg oma lapse jaoks; lastevanemate pessimistlikud mõtteavaldused õpetaja soovile soodustada kooli ja kodu koostööd; lastevanemate usaldamatus õpetaja suhtes. Lisaks selgus sellest uurimusest, et õpetajatel puudub piisav ettevalmistus suhtlemaks lastevanematega ning koostöö organiseerimine on õpetajale keeruline kohtus

Lukk (2005) on seisukohal, et lastevanemate koolielus osalemisega kaasneb ka vastutus- ja ühtekuuluvustunne. Lastevanemad hakkavad üha enam pöörama tähelepanu vestlustele lastega ja nende haridusele. Sellega kaasneb ka teadlikkuse suurenemine. Suurenenud teadlikkus lapse haridusega seonduvatest küsimustest julgustab vanemaid vestlema õpetajaga ka lapse arengust, mitte ainult hinnetest ja lapse väärkäitumisest. Kui lastevanemad väldivad sügavamõttelisi haridus- ja kasvatusalaseid vestlusi, võib viia meid olukorrani, „kus suur osa potentsiaalsest kapitalist, mida hea kodu-kooli suhe võib pakkuda, jääb kasutamata“ (lk 137).

Kooli ja kodu koostöö vormid

Koostöö lapsevanema ja õpetaja vahel jääb ka edaspidi väga mitmetahuliseks ja ülioluliseks valdkonnaks õpetaja töös ning lastevanemate kaasamiseks erinevatesse arengu- ja kasvatusprotsessidesse on mitmeid võimalusi (Mikson, 2004; Torokoff, 2003). Ameerika Ühendriikidest pärit Patton (2001) võtab vaatluse alla oma töös erinevad kooli ja kodu koostöö võimalused, mille vahel on võimalik tõmmata paralleele Eesti ühiskonnas kõige

enam rakendatavate koostöövormidega, mida peavad vajalikuks nii õpetajad kui ka lastevanemad (Tamm, 2009). Patton (2001) peab vaatluse alla võetavaid koostöövorme pigem sellisteks, mis on kooli poolt algatatud koostöö võimalused, kuid ei pea võimatuks, et need saavad algatatud ka lastevanemate poolt.

Lastevanemate-õpetajate nõupidamised (conference)

Patton (2001) kirjeldab lastevanemate ja õpetajate nõupidamisi kui väga formaalsetel põhjustel, eriolukordades (näiteks distsipliin) või igapäevategevuste raames (veerandi lõpus toimuvad nõupidamised) korraldatavaid kohtumisi. Ta peab vajalikuks rõhutada, et läbimõeldult korraldatud ja eesmärgistatud nõupidamised loovad kooli ja kodu vahel usaldusliku ja meeldiva õhkkonna. Patton (2001) leiab, et õpetajakoolitusprogrammides (teaching training programs) suhtutakse nõupidamistesse kui ühte kodu ja kooli koostöö vormi väga pinnapealselt. Eestis võib sarnaseks nõupidamiseks pidada kooli lastevanemate koosolekuid, kas siis ülekoolilised või klassi lastevanemate koosolekud. Klassi lastevanemate koosolek on üks traditsioonilisemaid kommunikatsiooni- ja koostöövorme kooli ja kodu suhtlemisel. Sellistel koosolekutel on võimalus kohtuda klassijuhatajaga ja ka lastevanematega omavahel (Rohtma, 2004).

Elango (1959) on oma raamatus kirjeldanud klassikoosolekuid kui väga koduse ja usaldusliku õhkkonnaga kohtumisi, kus lastevanemad räägivad oma muredest ja raskustest, rõõmudest ja saavutustest laste kasvatamisel. Tänapäeval on suund muutunud ja klassikoosolekud on kohaks, kus klassijuhataja annab ülevaate toimunud ja tulevikuplaanidest. Enam ei arutata kedagi personaalselt (delikaatsed isikuandmed) ja ka lapsevanemad ei soovi, et tema lapsest räägitakse avalikul koosolekul. Lastevanematele pakutakse võimalust vestelda klassijuhatajaga individuaalselt ja see tagab ühtlasi lastevanemate ja ka laste usalduse kooli ja õpetaja vahel (Rohtma, 2004).

Kirjavahetus

Kirjavahetust, kui ühte võimalikku viisi kodu ja kooli suhtlemisel, kasutatakse Pattoni (2001) arvates pigem igapäevaküsimuste ja info edastamiseks. Kirjavahetus on ka üks võimalus lastevanematel tagasiside saamiseks ja enamus koole saadavad kodudesse kirju regulaarselt, et hoida lastevanemaid pidevalt koolis toimuvaga kursis. Samas leiab Kera (1988), et kirjavahetus on praktikas küll kõige levinumaks vormiks, kuid sellega kaasnevad ka teatud ohud. Kirjalik väljendus võib olla väga lakooniline ja tekitada lapsevanemas väärarusaami.

Tänapäeval kandub kirjavahetus aina rohkem internetti (e-kirjad), mis teeb suhtlemise kiiremaks. Lisaks on paljud Eesti koolid „kolinud“ viimastel aastatel üle e-kooli õppeinfo

keskkonda (Rohtma, 2004). Patton (2001) näeb aga siin kitsaskohta, nimelt ei pruugi kõikidel peredel kodus arvutit või internetiühendust olla.

Telefonivestlused

Telefon on üks aktiivsemalt kasutatav suhtlemisvahend üleüldse ning üldjuhul suheldakse telefoni teel siis, kui õpetaja otsene suhtlemine on mingil muul moel takistatud või kui on vaja kiiresti tähtsat informatsiooni vahetada (Rohtma, 2004; Patton, 2001). Pattoni (2001) arvates võib raskusi tekitada see, et õpetajat ei ole võimalik alati kätte saada ja paljudesse kodudesse helistamine nõuab palju aega ja energiat.

Vanemate kohtumisgrupp (parent meeting groups)

Patton (2001) on oma töös esile tõstnud vanemate kohtumisgruppide, kui väga tõhusat viisi, mis aitab tuua kooli ja kodu teineteisele lähemale. Selle grupi eesmärgiks on lastevanemate toetamine ja grupp on kokku kutsutud kooli poolt ning kohtumised toimuvad regulaarselt.

Selline grupp pakub võimaluse, lisaks jooksvate küsimuste lahendamisele, korraldada ka erinevaid koolitusi. Patton (2001) leiab, et selline ettevõtmine vajab põhjalikku läbimõtet ja organiseerimist. Ka Eesti koolides on hakatud järjest enam pöörama tähelepanu lastevanemate toetamisele läbi koolituste. Koolid on hakanud üha enam pöörama tähelepanu sellele, et nõustada lastevanemaid, andes neile teadmisi ning praktilisi oskusi. Keegi ei pea üksi hakkama saama. Kool annab selleks võimaluse, et osaleda koos erinevatel rühmatöödel ja vestlustel ning jagades oma kogemusi. Tihti on olukord selline, et ei julgeta abi paluda, sest tuntakse häbi või hirmu. Sellised koosviibimised, kus lastevanemad ei ole oma muredega üksi ja nad teavad, et neid on toetamas professionaalid, aitab suurendada kooli ja kodu koostööd (Mikson, 2004).

Eestis võib sellist vanemate kohtumisgruppide võrrelda veel meil läbiviidavate vestlusõhtutega. Selliste vestlusõhtute eesmärgiks on äratada lastevanemates huvi ja haarata kaasa mõtlema. Vestlusõhtute teemad on lastevanemate endi väljapakutud. Ühtlasi annab see õpetajale ülevaate klassi lastevanemaid huvitavatest temadest ja väärtustest, mida peetakse tähtsaks ja oluliseks ning käsitletaksegi teemasid, mis on konkreetses klassis lastevanemate seas aktuaalsed. Samas annab oskuslik planeerimine ja läbiviimine võimaluse mõjutada ka lastevanemate endi hoiakuid ja väärtushinnanguid (Torokoff, 2003).

Hoolekogu

Mikson (2004) leiab, et lastevanemate ja kooli tulemusliku koostöö eelduseks on hoolekogu, kes soovib, oskab näha ja mõista õpilaste raskusi ja kooli probleeme ning on

valmis nende lahendamisel oma nõu ja teadmistega toeks olema. Hoolekogu pädevuses on väga paljude erinevate probleemide ja muredega tegelemine.

Ühisüritused

Rohtma (2004) leiab, et kooli ja kodu koostöös on oluline koht ka meelelahutuslikul poolel. Kõik, mis toimub väljaspool kooli, loob keskkonna vahetusega teistsuguse meelelolu ning suhtlusõhkkonna. Sellepärast peab ta oluliseks kaasata vanemaid erinevatele üritustele ja ka nende korraldamisse, näiteks ekskursioonid, vabaõhuüritused. Siinkohal peab ta oluliseks, et üritusse oleks kaasatud ka lapsed. Selline koostöövorm loob rohkem võimalusi soodustamaks koostööd lastevanemate endi vahel ning vanemate omavaheline suhtlemine mõjutab ka õpilaste omavahelisi suhteid.

Lahtiste uste päevad

Lahtiste uste päev lastevanematele annab vanemale võimaluse tutvuda oma lapse tegemistega koolis. Lahtiste uste päeval võivad käia vanemad kõikides tundides, mis annab neile võimaluse näha oma last/lapsi õpikeskkonnas, saada ettekujutus töötatmosfäärist. Ühtlasi annab see lapsevanemale võimaluse näha õpetajate tööstiili (Kukk & Sitska, 2003). Kui Kukk ja Sitska (2003) kirjeldavad lahtiste uste päeva kui tavalist koolipäeva, siis Elango (1959) arvates peaks algama selline päev loenguga lastevanematele ja isetegevusega lastele. Pärast loengut on lastevanematel võimalus klassis õpetajaga vabalt vestelda. Kukk ja Sitska (2003) peavad vajalikuks lahtiste uste päeva korraldamist igas veerandis ja erinevatel päevadel, nii on igal lapsevanemal võimalus soovikorral neist osa võtta.

Teabepäevad

Mikson (2004) leiab, et teabepäevade korraldamine on hea moodus äratada lastevanemates suuremat huvi koolis toimuva suhtes. Selleks tuleb olla koolil võimalikult avatud ja kaasata lastevanemaid igal võimalusel kooliprobleemide analüüsimisse ja lahendusteede otsingutesse. Lisaks igapäevase informatsiooni edastamise võimalusega on teabepäevad võimalus siduda erinevate aktiivsete tegevustega. Näitena võib tuua rühmatööd, mille käigus lastevanemaid kaasatakse erinevate probleemide lahendamistesse. Mikson (2004) tõstab esile, et teabepäevad ei pea mitte toimuma koolikeskkonnas, vaid leiab, et sundimatu ja vaba õhkkond aitab paremini kaasa kooli ja lastevanemate ning lastevanemate endi omavahelisele koostööle. Samas peab oluliseks, et ei saa oodata lastevanemate suuremat aktiivsust, kui kool ise ei ole aktiivne.

Lapsevanem abiõpetajana tunnis

Walsh (2000) kirjutab, selleks, et vanemad oleksid õpetajatele avatud, peavad ka õpetajad ise uskuma, et vanemate osalemine ja kohalolek koolielus on kasulik. Kui pere on

kaasatud aktiivselt kooliellu ja klassi tegemistesse, saavad sellest kasu nii õpetaja, õpilased kui ka vanemad. Lapsevanem kaasatakse klassiruumi tegevusse kui abiõpetaja. See annab õpetajale võimaluse ise jälgida, kuidas lastevanemad lapsi motiveerivad, kuidas aitavad probleeme lahendada. Klassijuhatajal on ühtlasi võimalus igale lapsele isiklikult läheneda. Väga oluline on siinjuures asjaolu, et kui lapsevanem tunneb, et ta on osaline oma lapse õppimises, siis hakkavad lastevanemad enam hindama õpetaja pingutusi.

Lisaks enim kasutatavatele kodu-kooli koostöö vormidele on lastevanemad ja õpetajad ära märkinud veel klassiõhtud koos vanematega, õpilastööde näitused, lastevanemate „Kohvik-klubi“. Õpetajad on toonud eraldi välja veel kodukülastamise võimaluse (Tamm, 2009).

Kõige enam levinud kooli-kodu koostöövormiks Eestis on lastevanemate koosolekud, mida korraldatakse paar korda aastas ja arenguestlused, kas siis lapse ja lapsevanemaga koos või ainult lapsevanemaga. Ka avatud uste päevi koolis peavad vanemad vajalikuks, kuigi koolid pakuvad seda võimalust vähe (Lukk, 2008). Juba Elango (1959) tõstis esile lahtiste uste päeva koolis kui ühte positiivset võimalust tuua lastevanemaid koolile lähemale. Lukku (2008) uurimusest selgus, et lastevanemad oleksid huvitatud kõigi nende vormide kasutamisest vähemalt üks kord aastas. Kõige enam soovisid lastevanemad koosolekuid ja sellele järgnesid arenguestlused. Siinkohal on oluline täheldada, et kõige vähem soovivad lastevanemad lastevanemate ühenduses olemist, mis aga tagab lastevanemate osaluse kooli arengus ja ühiseid väljasõite.

Arenguestlus kui üks võimalus tõhustamiseks kooli-kodu koostööd

Erinevatel aegadel on vestlusi klassijuhataja, lapsevanema ja lapse vahel peetud ja käsitletud erinevalt, kuid mida aeg edasi seda enam on muutunud õpetaja, lapse ja lapsevanema kohtumiste tähendus (Rohtma, 2004; Türk, 2006).

Elango (1977) kirjeldab vestlusi lapsevanema ja klassijuhataja ning õpilase ja klassijuhataja vahel ning näeb vestluste vajalikkust just lapse igakülgse individuaalsuse toetamises. Kuigi rõhuasetus vestlustel on enamjaolt individuaalsel vestlusel õpilasega ja individuaalsel vestlusel lapsevanemaga, peab ta vajalikuks teatud hetkedel viia vestlusi läbi koos lapse ja lapsevanemaga, et lapsel ei tekiks tunnet, et kool sepitseb koos vanemaga midagi tema vastu. Vestlus peab olema eesmärgistatud ja plaanipärane, toimuma usalduslikus õhkkonnas.

Arenguvestluste eesmärgiks on lapse arengu igakülgne toetamine koostöös koduga (vt Arenguvestluste eesmärgid, 2010). Lastevanemate kaasamine aitab ühtlustada kodu ja kooli nägemust õpilase arengust ning ühiselt koos töötada välja koostööplaanid tulevikuks (Türk, 2006). Arenguvestlus on kasvatusprotsessi üks osa, mille kaudu kujundatakse intelligentset ja väärikat inimest, kes võtab vastutuse oma käitumise ees, suudab lahendada probleeme ja tuleb toime reaalses elukeskkonnas (vt Arenguvestluste eesmärgid, 2010).

Arenguvestluste vajalikkus õpetajale

Türk (2006) leiab, et õpetaja jaoks on arenguvestluste vajalikkus seotud ennekõike lapsevanemaga parema usaldussuhte saavutamiseks. Ka Salumaa, Talvik, Saarniit (2006) peavad oluliseks sellise arenguvestluste läbiviimist, mille tulemusena paranevad vestluspartnerite omavahelised suhted ja suhete ülesehitajaks on õpetaja, sest tema ülesandeks on vestlust juhtida. Lisaks paremate suhete loomisele saab õpetaja arenguvestluste käigus informatsiooni kodu väärtushinnangute ja kasvatuspõhimõtete osas; vanemate ootused, hinnangud lapse arengule, koolile, õpetajatele ja klassijuhatajale (Türk, 2006).

Pahatihti tegeletakse koolipraktikas probleemide lahendamisega. Salumaa, et al. (2006) nimetavad sellist olukorda „tulekustutamiseks“ ja näevad arenguvestluste puhul rõhuasetust ennetaval tegevusel, mis aitab klassijuhatajal vähendada olukorda, kus pidevalt tuleb tegeleda probleemide lahendamisega. Iga õpilane vajab juhendamist ja nõustamist, hoolimata sellest, kas esile on kerkinud probleem või mitte. Ka Elango (1977) leidis, et enamike distsipliinirikumuste taga on sageli keerukad motiivid ja neid motiive tundmata ei ole võimalik raskeid olukordi lahendada, kuid õpilase tundmaõppimine aitab sellele suuresti kaasa, et rasked olukorrad saaksid lahendatud.

Igapäeva kiire elutempo juures ei ole tavaliselt seda aega pikemateks omavahelisteks vestlusteks ja need võivad jääda pinnapealseteks. Õpetaja ei pruugi jõuda iga õpilase juurde eraldi, et väljendada oma positiivseid ootusi õpilase käitumisele, suhtlemisele ja hoiakutele. Sama on ka lastevanematega, kellelt saadav tagasiside kooli tegevuse kohta on üks väga oluline aspekt kooli edasiste tegevuste planeerimisel. Tagasisidesse tuleb õpetajal suhtuda väga tõsiselt. Tagasiside näitab lastevanemate rahuolu kooli suhtes (Salumaa et al., 2006).

Arenguvestluste vajalikkus õpilasele

Õpilase jaoks seisneb arenguvestluste vajalikkus võimalusega saada õpetaja individuaalset tähelepanu ning vestelda oma muredest ja rõõmudest, arutleda oma tulevikuplaanidest ja seda kõike usalduslikus õhkkonnas. Õpilane mõistab, et õpetajat saab ja võib usaldada. Arenguvestluste käigus arendab õpilane oma eneseanalüüsi oskust (Türk, 2006). Õpilase arengut iseloomustab kõige paremini see, milline on tema eneseanalüüsi

võime - võime analüüsida enda ja teiste käitumist. Arenguvestluste kaudu on võimalik oluliselt kaasa aidata lapse eneseanalüüsi arendamisele. Samas on õpilasel võimalus anda ise tagasisidet koolile ja seal toimuvale. Saada tagasisidet klassijuhataja ja aineõpetajate nägemusest õpilase saavutustest ja võimetest ning milliseid õpilase positiivseid omadusi tõstavad õpetajad esile (Salumaa et al., 2006). Õpilane mõistab järjest enam oma õpitulemuste, käitumise ja suhetega seotud vastutust (Türk, 2006).

Arenguvestluse vajalikkus lapsevanemale

Suurema osa koolis ja seal toimuvast kuuleb lapsevanem oma lapselt. Lapsevanem saab ühepoolse nägemuse koolist ja see võib olla mõjutatud lapse hetkeemotsioonidest ja soovimatusest lapsevanemat mitte pahandada. Arenguvestlus on hea võimalus saada adekvaatset tagasisidet lapse koolielu ja käitumise kohta läbi õpetaja nägemuse, sest mõnikord võib laps end näidata kooli- ja kodukeskkonnas hoopis erinevatest külgedest (vt Mis on arenguvestlus?, 2010; Türk, 2006).

Lapsevanemal on võimalus saada oma lapse arenguks vajalike tingimuste kohta nõuandeid ja soovitusi ning saavutada oma lapse klassijuhatajaga usalduslik kontakt, mis aitab tagada tulemuslikumat koostööd (Türk, 2006). Iga lapsevanema jaoks on oluline, et klassijuhataja väljendaks hoolivust ja omada teadmist, et ette tulevate raskuste korral saab klassijuhatajalt tuge (Salumaa et al., 2006; Türk, 2006). Lapsevanemal on võimalus rääkida klassijuhatajale lapse kodust ja nendest tõekspidamistest, mille järgi konkreetne pere elab. Samas on vanemal võimalus kuulata lapse ja õpetaja ootusi kodule ning võimaluse arutleda, kas ootused on ühised. Üksteisele oma ootuste ja soovide väljendamine annab võimaluse koostada edasise tegevuse jaoks ühine tulevikuplaan ja sõlmida plaani elluviimiseks vajalikud kokkulepped (Türk, 2006).

Arenguvestluse erinevad vormid

Elango kirjeldas (1977) erinevaid võimalusi, kuidas vestlusi õpilase ja lapsevanemaga korraldada: individuaalsed vestlused lapsevanemaga, õpilasega ning lapsevanema ja õpilasega koos (perevestlus). Kuigi viimast võimalust pidas ta vajalikuks kasutada erandjuhtudel ja tõstis esile võimaluse, kus kutsutakse kokku mitu lapsevanemat, kellel on ühised mured ja probleemid (meie mõistes praegusel ajal kokku kutsutud vestlusõhtud lastevanematega). Kokkuvõtvalt leiab Türk (2006), et individuaalsete vestluste üldine eesmärk on õppida tundma igat õpilast eraldi, soodustada kooli ja kodu omavahelist koostööd

ning tagada selle läbi lapse igakülgne areng. Kes vestlusel osalevad, sõltub eelõige sellest, millised eesmärgid on klassijuhataja vestlusele püstitanud (Salumaa et al., 2006).

Perevestlus

Salumaa et al. (2006) peavad perevestlust üheks väga heaks võimaluseks luua kogu perekonnaga häid suhteid, eriti vanematega. Salumaa et al. (2006) peavad oluliseks, et püüeldakse perevestluste läbiviimisel selles suunas, et vestlusel osaleksid mõlemad vanemad, mis annab vanemale võimaluse jälgida seda, kuidas klassijuhataja suhtleb tema lapsega. Positiivne kogemus tagab parima koostöö vanemaga. Perevestlus annab klassijuhatajale võimaluse tunnustada kogu perekonda ja anda edasi sõnum, et keegi ei salatse ja vesteldakse avameelselt.

Perevestluse suurimaks probleemiks on leida ühine aeg. Üks vestluse ohte on ka see kui vanem on aktiivsem kui laps ning räägitakse teemadest, millest laps ei soovi, et vanem või klassijuhataja teaks. Rohtmaa (2004) leiab, et perevestluse planeerimine on väga suur ettevõtmine klassijuhatajale, nõuab palju aega ja suurendab klassijuhataja töömahtu, kuid lapse arengu ja koostöö suurendamise seisukohalt väga oluline.

Vestlus õpilasega

Arenguvestlusel osalevad klassijuhataja ja õpilane ning vestluse suund on ennekõike õpilase nõustamine ja juhendamine, selleks, et õpilane tuleks paremini toime õppimisega, iseendaga ja teistega. Selline vestluse vorm annab võimaluse luua häid suhteid õpilase ja õpetaja vahel (Salumaa et al., 2006). Vestlemiseks õpilasega näeb Elango (1977) mitut võimalust: vaba vestlus, kus õpilasel on endal võimalus vabalt rääkida oma huvidest, käitumisest jms ning küsimustega vestlus. Vaba vestluse plussiks peab ta õpilase suuremat avatust ja siirust. Elango (1959, 1977) leiab, et selline vestlus võimaldab suunata õpilast ise arutlema oma mõtetest, käitumisest, motiividest, ideaalidest ja huvidest. Eneseanalüüsi oskuse arendamine ja sellele kaasa aitamine on üks oluline punkt lapse arengu toetamisel, sest refleksioonivõime analüüsida iseenda ja oma kaaslaste käitumist, iseloomustab lapse arengut kõige paremini (Salumaa et al., 2006; Türk, 2006). Siinkohal võib paralleele tõmmata tänapäeval klassijuhataja ja õpilase vaheliste jutuajamistega. Vestluse eelduseks on vastastikune mõistmine ja usalduslik õhkkond (Elango, 1959, 1977).

Salumaa et al. (2006) arvates muudab sellise juhendamisele suunatud arenguvestluse raskeks olukord, kus õpilasel ja klassijuhatajal puudub usalduslik suhe. Ka raskendavad vestluste läbiviimist õpilase eelarvamused vestluse ja selle läbiviija osas, samuti õpetaja enda eelarvamus (põhjuseks võib olla varasem konflikt, mis on jäänud lahendamata). Selleks, et vestlus õnnestuks, peab õpetaja uskuma, et kõik õpilased on huvitatud koostööst. Samas ei

tohiks õpetaja seada endale väga kõrgeid eesmärke esimestel vestlustel, sest usalduslike suhete loomine nõuab aega ja kannatlikkust.

Vestlus vanemaga

Arenguvestlus lapsevanemaga on suunatud eelkõige vanema juhendamisele ja võimaldab luua häid suhteid lapsevanemaga ja näidata, et õpetaja hoolib tema lapsest ja kaasab vanemat ühiste probleemide lahendamisse. Vestluse käigus on klassijuhatajal võimalus vanemaid juhendada ja nõustada ning sõlmida kokkuleppeid lapse arengu paremaks toetamiseks (Salumaa et al., 2006). Elango (1977) peab individuaalsete vestluste (vanem on tulnud kooli omal algatusel või õpetaja kutsel) juures oluliseks usaldusliku õhkkonna ja kontakti loomise vajadust ja taktitundelisust. Vestlust tuleks alustada üldisemate teemadega, järgnevalt vestelda lapse positiivsetest külgedest ja arenguvõimalustest, seejärel, kui on vaja, esinevatest raskustest, lõpetuseks töötatakse välja nõ ühine kasvatusstrateegia.

Salumaa et al. (2006) toovad välja olulisemad ohud, mis võib juhtuda individuaalsel vestlusel vanemaga. Suurimaks ohuks on olukord, kus keskendutakse vanema arengule, mitte lapse arengule. Sellises olukorras, kus lapsevanemal on probleem, peab klassijuhataja olema väga diskreetne ja taktitundeline, et lapsevanemat aidata. Vastasel juhul võib see lapsevanema ära ehmatada. Tihti võib tekkida ka olukord, kus vanema probleemid on niivõrd suured, et tal ei ole jaksu enam oma lapse muredega toime tulle. Sellisel juhul on vaja klassijuhatajal kindlasti tunda ka nõustamisoskusi. Lisaks võib vestlusi raskendada usalduse puudumine ja eelarvamused. Usaldusliku suhte ülesehitamine on veel aeganõudvam kui õpilasega, sest vanem ja klassijuhataja puutuvad kokku oluliselt harvem. Kera (1988) leiab, et tihti on lapsevanem kuulnud ühepoolset selgitust oma võsukeselt, kes on mõnda olukorda enda huvidest lähtuvalt muutunud ja see on jätnud klassijuhataja lapsevanema silmis nõ süüdlaseks. Lisaks on vestlus vanema jaoks vabatahtlik ja vestluste läbiviimist raskendab ka ühise sobiva aja leidmine (Salumaa et al., 2006).

Metoodika

Meetodi valiku põhjendus

Antud uurimustöös kasutati kvalitatiivse uurimusmeetodina tegevusuuringut (action research), kus tegevus on nii uuringu osa kui ka selle tulemus. Uurija eesmärgiks on sihilikult sekkuda või muuta seda, mida uuritakse (Metsämuuronen, 2006, viidatud Kidron, 2007 j). Antud tegevusuuring koosneb kahest etapist, mis on kombineeritud kvantitatiivse uurimusmeetodiga, milleks oli ankeetküsitluse läbiviimine. Kuna konkreetsetes põhikoolis puudus arenguestluste korraldamise tava, siis tegevusuuringuga oli võimalik alustada arenguestluste juurutamist antud koolis. Lisaks oli meetodi valikul otsustavaks ka autoril endal puuduv varasem kogemus arenguestluste läbiviimise ja korraldamise kohta. Pärast arenguestluste läbiviimist ja korraldamist oli tarvilik kaasata parimate tulemuste saavutamiseks ja murepunktide välja selgitamiseks lastevanemad ja õpilased. Ankeetküsitluse kasutamist pidas töö autor vajalikus eelkõige sellepärast, et nii on vanemate ja õpilaste niigi kindlam jõuda ning tõenäosus on suurem, et lastevanemad ja õpilased ka küsimustele vastavad.

Valim

Käesolevas tegevusuuringus osalesid Põlva maakonna ühe põhikooli 4 klassijuhatajat (k.a antud magistr töö autor), 35 õpilast ja 39 lapsevanemat.

Mõõtevahendid

Käesolevas magistr tööös kasutati mõõtvahendina ankeeti õpilasele, lapsevanemale ja klassijuhatajale (vt lisa 1 - 5). Ankeedid on koostatud varasemate ankeetide (Rebane, 2009; Regi, 2008; Rüütel, 2006) põhjal ning mugandatud vastavalt vajadusele. Ankeedis, mis oli mõeldud õpilasele, kes osales 2009/2010 õppeaasta arenguestlustel, oli kokku 24 küsimust, millest 3 puudutasid taustandmeid. Küsimustest 6 olid kinnised, 10 poolkinnised ja 8 lahtised. Ankeedis, mis oli mõeldud õpilasele, kes ei ole sel õppeaastal arenguestlustel osalenud, oli kokku 7 küsimust, millest 2 puudutasid taustandmeid. Küsimustest 3 olid kinnised, 3 poolkinnised ja 1 lahtine küsimus. Lapsevanemale mõeldud ankeedis oli kokku 31 küsimust, millest 3 puudutasid taustandmeid. Küsimustest 5 olid kinnised, 19 poolkinnised ja 7 lahtised. Lastevanematele oli mõeldud kaks ankeeti, mis erinesid ainult sissejuhatava teksti osas. Vältimaks segaduse tekkimist ja arusaamatusi oli lisatud täpsustav lause nendele lastevanematele, kellel õpib koolis rohkem kui üks laps. Õpetajale mõeldud ankeedis oli kokku 24 küsimust, millest 3 puudutasid taustandmeid. Küsimustest 5 olid kinnised, 12

poolkinnised ja 7 küsimust olid lahtised. Ankeedi täitmine õpilastel võttis aega 15 – 20 minutit. Lastevanematel ja õpetajatel oli ankeedi täitmiseks aega 7 päeva.

Protseduur

Antud magistritöö koosneb kahest etapist, millele eelnes 2009. aasta sügisel, intervjuude ja kirjanduse põhjal, arenguestluste mudeli koostamine (Rebane, 2009). Esimeses etapis, arenguestluste korraldamine ja läbiviimine, osalesid neli klassijuhatajat (k.a antud magistritöö autor), 28 õpilast I kuni III kooliastmest ning 21 lapsevanemat. Välja jäi 1. ja 4. klassist 7 õpilast ja 18 lapsevanemat, kes arenguestlustel ei osalenud.

Antud töö autori ülesandeks oli arenguestluste korraldamine ja läbiviimine juhendatavates klassides (töö autor on klassijuhataja 5. – 7. klassis) ning töö käigus õppimine ja järelduste tegemine. Arenguestluste läbiviimise ajaks oli 2009/2010. õppeaasta kolmas veerand ning samal ajal korraldasid arenguestlusti ka teised klassijuhatajad. Esimene etapp, arenguestluste korraldamine ja läbi viimine, algas jaanuaris 2010. Eelnevalt läbiviidud intervjuude põhjal selgus, et arenguestlusti läbi viinud on ainult üks klassijuhataja (Rebane, 2009). Mudeli (Rebane, 2009) kasutamine oma töös ei olnud kohustuslik. Kuna igauks peab leidma endale parima viisi töötamiseks, siis ei ole võimalik kellelegi ettekirjutusi teha. Klassijuhatajatele saadeti mudelid elektroonselt ja paljundatud kujul.

Teise etapina viidi õpilaste, lastevanemate ja klassijuhatajate seas läbi ankeetküsitlus ajavahemikul 19.04.2010 – 26.04.2010. Enne seda viidi läbi pilootküsitlus õpilase, õpetaja ja lapsevanemaga, mille eesmärgiks oli välja selgitada ankeedi kitsaskohad, mis võiksid hiljem küsitluse läbiviimisel esile kerkida. Õpilaste seas viis küsitluse läbi käesoleva magistritöö kirjutaja 19.04.2010. Küsitlus viidi läbi õppetunni ajal ning küsimustele vastamise aeg oli piiratud. Maksimumaeg 20 minutit, kuid keskmiselt kulus küsimustiku täitmisele ligikaudu 15 minutit. Lastevanematele toimetati küsimustikud kätte õpilaste abiga 19.04.2010 ning samal päeval jagati küsimustikud ka õpetajatele. Õpetajatel ja lastevanematel tuli ankeedid tagastada seitsme päeva jooksul kinnises ümbrikus töö autori kätte.

Välja olid töötatud eraldi küsimustikud 2009/2010 õppeaastal arenguestlustel osalenud ja mitte osalenud õpilastele ning vestlustel osalenud lastevanematele. Lisaks olid lastevanemate küsimustikus lisatud neile lastevanematele, kellel õpib koolis rohkem kui üks laps, täiendav lause sissejuhatavasse teksti („Iga lapse kohta palun Teil täita eraldi küsimustik“). Sellega välistati segaduse tekkimine lastevanemate hulgas. Kuna antud magistritöö autor tunneb kõiki uuringus osalejaid hästi, siis oskas ta anda ka kõigile sobivad küsimustikud. Sellepärast ei pidanud autor lisaküsimustikku vajalikuks, mis oleks selgitanud välja uuritavate varasema kokkupuute arenguestlustega.

Küsitluses, osales II ja III kooliastme 22 õpilast ning arenguvestlustel osalenud I kuni III kooliastme õpilaste 21 lapsevanemat. Välja jagati 3 ankeeti õpetajatele, 22 ankeeti õpilastele (küsitluse päeval puudujaid ei olnud) ja 32 ankeeti 22-le lapsevanemale, kellest 10-l lapsevanemal õpib koolis rohkem kui üks laps (kaksikute lapsevanemale saadeti üks ankeet, kuna vestlusel osalesid mõlemad õpilased korraga). Küsitlusest jäid välja lastevanemad, kes ei ole arenguvestlusel osalenud ning I kooliastme 13 õpilast. Piiratud mahu tõttu ei olnud enam võimalik vestlusringi nooremate õpilastega läbi viia. Ühtlasi leidis antud töö autor, et õpilaste eakohane areng ei võimalda neil veel küsitluse jaoks arvestatavaid tulemusi anda. Õpilaste ankeetidest töötlemiskõlblikuks osutus 21 ankeeti, sest üks küsimustik tagastati täitmata kujul. Lastevanematele saadetud 32. ankeedist tagastati 29 ankeeti.

Küsitluses osalenud 3 klassijuhatajat olid naisõpetajad ning on klassijuhatajateks 1. ja 4. klassis, 2. ja 3. klassis ning 8. ja 9. klassis (edasises töös õpetaja A, õpetaja B, õpetaja C). Ankeedile vastanud õpilastest 12 (57,1%) olid poisid ja 9 (42,9%) tüdrukud. Tabelis 1 esitatakse õpilaste jaotus kooliastmete kaupa.

Tabel 1. Õpilaste jaotus kooliastmete kaupa

II kooliaste (8 õpilast, 38,1%)		III kooliaste (13 õpilast, 62,9%)	
Poisid	Tüdrukud	Poisid	Tüdrukud
5 (62,5%)	3 (37,5%)	7 (53,8%)	6 (46,2%)

Lastevanemate poolt tagastatud 29. ankeedist üks on täidetud meesterahva poolt ja 27-le ankeedile on vastanud naisterahvas, st, et ühel juhul (märkimise protsent 3,4%) on osalenud lapse arenguvestlusel isa ja 27-l (märkimise protsent 93,1%) vestlusel ema või vanaema. Lapse arenguvestlusel osalenud vanematest on 27-l (märkimise protsent 93,1%) korral märkinud, et on osalenud vestlusel ühel korral, kahes (märkimise protsent 6,9%) ankeedis oli märgitud, et vestlusel osaleti teistkordselt. Õpilastest on arenguvestlusel II ja III kooliastmes osalenud 18 õpilast (85,7%), kes ühtlasi on osalenud vestlusel ühe korra ning kelle vastuseid edasises töös analüüsitakse pikemalt. Kõigile arenguvestlusel osalenud õpilastele on klassijuhataja ka varasemalt tutvustanud, mis arenguvestlus on. Arenguvestlusel ei ole osalenud 3 (14,3%) õpilast II kooliastmest ning põhjus, miks õpilased vestlusel ei ole osalenud, oli, et õpilased ei saanud kutset arenguvestlusele. Samas ei soovi õpilased järgmisel arenguvestlusel osaleda.

Andmeanalüüsiks kasutati statistikapaketti IBM SPSS Statistics 18 for Windows. Kirjeldamiseks leiti protsent, tehti sagedustabeleid. Analüüsimisel kasutati keskmiste võrdlusi (Mann-Whitney test), korrelatsioonanalüüsi (Pearson Correlation).

Tulemused ja arutelu

Tegevusuuringu I etapp

Jaanuaris 2010 tegi töö autor ettevalmistusi arenguvestluse läbiviimiseks. Esimesena tuli organiseerida neutraalne ruum vestluse läbiviimiseks. Neutraalseks ruumiks oli koolimaja aula tagumises osas asuv puhkeruum. Koduklassis vestluste korraldamist ei pidanud antud töö autor sellel hetkel parimaks võimaluseks. Kellaaegadel, millal enamus vestlusi toimus, olid veel tunnid ja õpilased koolimajas. Töö autor leidis, et see võib olla segavaks faktoriks, sest uudishimulikud õpilased soovivad piiluda aeg-ajalt klassiukse vahelt sisse ja klassi lukustamine ei oleks olnud sobilik, see oleks tekitanud veel suurema uudishimu kaasõpilaste poolt. Lisaks võib klassiruum tekitada liiga ametliku õhkkonna, mis võib pärssida vestluse kulgu. Samas pidas autor vajalikus küsida ka enne lapse arvamust, kus tema sooviks, et vestlus toimub. Kuna puhkeruum oli sellel hetkel nende jaoks palju põnevam, siis toimusid kõik vestlused seal. Puhkeruumis oli olemas kõik vajalik arenguvestluse läbiviimiseks.

Teisena sõnastas töö autor enda jaoks arenguvestluse eesmärgid ja selle, millist vestluse vormi kasutab. Töö autor pidas vajalikuks vestlused läbi viia perevestlustena, kui lapsevanemal on soov ja võimalus osaleda. Perevestlus annab võimaluse kõikidel osapooltel oma arvamuse ja seisukohtade avaldamiseks ning, mis kõige olulisem, laps ei tunne ennast kõrvalejäetuna. Õpilasel ei teki arvamust, et lapsevanem ja klassijuhataja tema teadmata midagi otsustavad, sest enamusel kordadest, mil lapsevanem koolis käib, ei osale laps vestlustes (üldkoosolekud, klassi lastevanemate koosolekud, telefonivestlused). Kuna antud töö autor ei ole varasemalt arenguvestlusi korraldanud ja ka tema juhendatavate klasside õpilased ja suurem enamus lastevanemaid ei ole varasemalt arenguvestlusel käinud, siis ei saanud olla esimese vestluse eesmärgid ja ootused väga kõrged. Seepärast pidas töö autor vajalikuks klassijuhataja tunnis õpilastele kõigepealt selgitada, mida arenguvestlus endast kujutab. Emotsioonid olid kõrged ja õpilastele ei olnud arusaadav, miks kaasatakse vestlusele vanem. Suurimaks väljakutseks oligi õpilastele näidata, et vestlusel osalemist ei pea kartma ja arenguvestlus ei ole koht, kus kellegi peale kaevatakse ja probleemidest räägitakse. Arenguvestluse eesmärkideks sel õppeaastal oli: parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu ning usalduslike suhete loomise kooli ja kodu vahel.

Pärast õpilastega vestlemist andis töö autor õpilastele aega ja võimaluse arenguvestluste üle mõelda ja sellest kodus vanematega ise rääkida. Seejärel pidas, enne kutsete koju saatmist, autor vajalikuks kõigi vanematega telefoni teel vestelda. Anda ülevaade toimuvast ning leppida vanematega sobiv aeg arenguvestluseks kokku. Alles seejärel saadeti

koju kirjalikud kutsed. Kutse saadeti alati mõlemale vanemale. Koju saadetavad kutsed olid mitteformaalsed, sest töö autor leidis, et liiga ametlikud kutsed võivad ära ehmatada nii lapsevanema kui ka lapse. Kutse anti õpilase kätte, et temal oleks endal esimesena võimalus seda lugeda. Koos kutsetega saadeti koju ka eneseanalüüsi lehed, mis sisaldasid küsimusi, millest arenguvestlusel juttu tuleb. See vähendas nii lapsevanema kui ka lapse kartusi. Eneseanalüüsi küsimused ei olnud õpilastel ühesugused, sest igale õpilasele tuleb läheneda individuaalselt. Perevestluse puhul tuleb ka arvestada, et on teatud teemad, millest laps või vanem ei soovi rääkida. Sellepärast olid eneseanalüüsi küsimused üldisemat laadi ja aitasid klassijuhatajal last ja lapsevanemat paremini tundma õppida. Kuna arenguvestluses on olulisel kohal laps, siis ei esitanud töö autor väga palju küsimusi lapsevanemale. Küsimused olid sellised, et lapsevanem arutas nende vastuste üle koos lapsega, mis andis klassijuhatajale hea ülevaate lapse ja vanema suhtlemisest.

Esimesed vestlused algasid 2010. aasta veebruaris ja viimane vestlus toimus märtsi koolivaheajal. Kõikidel vestlustel osales üks lapsevanem, kas siis ema või isa (kutsutud olid mõlemad vanemad). Pärast igat arenguvestlust mõtles töö autor enda jaoks läbi küsimused: mida tegin, kuidas läks, miks nii läks, mida õppisin, mida teen järgnevalt. Peamine murepunkt, mis arenguvestlustega seoses töö autoril ette tuli, oli, kuidas saada kinnisemad ja tagasihoidlikumad õpilased vestlema ja arutama. Esimesed 5 – 10 minutit olid kõige raskemad, siis toimus vestlusesse sisseelamine ja olukorra jälgimine. Seda pinget aitas vähendada kohvi/tee ja küpsiste pakkumine ning sissejuhatavate küsimuste küsimine (näiteks: kuidas tänane päev läks, kas töölt ära küsimisega tekkis probleeme jne).

Arenguvestlus lõppes alati kokkuvõtte kirjutamisega vestlusest. Klassijuhataja ülesandeks oli kirjutada õpilaste saavutustest ja seda kõike võimalikult positiivses võtmes. Lapsevanemal, lapsel ja õpetajal oli võimalus vestluse lõpus teha omapoolseid ettepanekuid ja kokkuleppeid, mis kõik ka kirja pandi. Oluline on siinkohal, et ettepanekute ja kokkulepetega tuleb ka tegeleda, et need ei jääks lihtsalt paberile kirja. Õpilase ja lapsevanema vastu tuleb olla aus, sest alati ei ole kõike klassijuhataja võimuses muuta ja seda tuleb ka tunnistada. Lastevanematele tuli tihti tunnistada, et teatud probleemid pole õpetaja võimuses lahendada (nt koolipsühholoog, sotsiaalpedagoog). Võimalus oli teha ettepanek juhtkonnale, kes teatud probleemidega on tänaseks tegelema hakanud ja klassijuhataja ülesandeks on anda sellekohast tagasisidet lapsevanemale. Samas ei olnud alati vaja õpilasega kokkuleppeid sõlmida, kuid nende õpilastega, kellega kokkuleppeid sõlmiti, jätkus töö ka pärast arenguvestlusi. Nende õpilastega tuleb vestelda iga koolinädala lõpus, kus õpilasel on võimalus arutada koos

õpetajaga, mis sellel nädalal läks hästi või halvasti ning, milline osa sõlmitud kokkuleppest on juba täidetud või vajab veel õpilane selleks aega.

Enne vestluste algust toimusid klassijuhatajate, kes ei olnud varasemalt arenguvestlusi läbi viinud (õpetaja, kes seda on teinud ei pidanud vajalikuks osaleda), vahel kolm vestlusringi (vestlusi ei lindistatud, õpetajate endi soovil). Esimeses vestlusringis, mis toimus enne arenguvestluste alustamist, arutati jooksvaid küsimusi ja vahetati arvamusi. Arutati koos, millised võiksid olla koju saadetavad kutsed, millised on õpetajate eesmärgid, kuidas koostada kokkuvõtet arenguvestlusest. Sellised vestlusringid toimusid ka pärast esimest ja teist arenguvestlust, kuid siis püstitas töö autor viis küsimust: mida tegin, kuidas läks, miks nii läks, mida õppisin, mida teen järgnevalt. Lisaks arutati koos esmaseid muljeid, mis läks halvasti ja mida tuleb muuta, et järgmisel vestlusel paremini läheks. Üks klassijuhataja leidis, et järgmisel korral ta enam vestlusi võõras klassis ei korralda, vaid lepib sellise aja kokku, kus koduklass või aula puhkeruum on vabad. Põhjus, miks õpetaja nii otsustas, oli õpilase jaoks võõras ja ebamugav keskkond. Samuti akna all mängivad kaasõpilased olid segavaks faktoriks. Ka töö autor ise leidis, et kõige parem on vestlusi korraldada, siis kui enamus õpilasi on juba koju läinud ja koolimaja vaikne. Lisaks tõid õpetajad välja, et tuleb suuta olla erapooletu ja loobuda eelarvamustest vanemate suhtes, sest eelarvamused muudavad ka õpetaja enda suhtlemise kramplikuks ja see mõjub õpilasele. Töö autor kasutas pärast esimesi vestlusi abiküsimuste väljakirjutamist enda jaoks, kui õpilane on natuke enam tagasihoidlikum ja vaiksem. Samas tõid õpetajad välja keerulise olukorra, kus lapsevanem soovib lapse eest vastata. Siinkohal leidis iga klassijuhataja endale oma, kuid delikaatse viisi, andmaks lapsevanemale märku, et lapsel oleks võimalus vastata.

Lisaks arutati koos selle üle, mis läks hästi ja mida soovitada ka kolleegidele. Õpetajad olid ise väga aktiivsed ja oli näha, et üksteisele toetumine annab juurde julgust ja enesekindlust.

Uuesti saadi kokku siis, kui kõigil õpetajatel olid vestlused läbi viidud. Vahepeal ei pidanud õpetajad enam kokkusaamisi vajalikuks, sest kõigil kujunes oma tööruum ja -viisid, kuidas vestlusi läbi viia. Viimases vestlusringis arutati selle üle, mida järgmisel aastal teisiti teha ja mis peaks kindlasti samaks jääma. Leiti, et järgmisel aastal peaks andma õpilastele võimaluse ise valida, kas nad soovivad perevestlust või õpetajaga eraldi vestelda. Siis saavad nii lastevanemad kui õpilased proovida ka teisi võimalusi ja lapsed mõistavad, et nende arvamus on oluline. I kooliastmes töötav õpetaja mõistis, et nii noorte õpilastega oleks pidanud kasutama arengumappi vestluste läbiviimisel, kuid oli positiivselt meelestatud, sest lapsed olid olnud üllatavalt jutukad. Lõpuklassi klassijuhataja märkis, et pööras liiga vähe

tähelepanu edasise õppimisega seonduvatele küsimustele. Ta leidis, et järgmisel õppeaastal viib ta läbi kaks arenguestlust. Ühe sügisel ja ainult koos õpilasega, kui õpilane juhuslikult teisiti ei soovi. Esimesel vestlusel on võimalus avameelselt arutada edasiõppimist puudutavaid küsimusi ja vajadusel otsida abimaterjale. Teine vestlus toimub kevadel ja võimalusel koos lapsevanemaga, mis oleks tagasisaade õppeaastale ja selleks hetkeks peaks olema lapsel juba kujunenud kindel soov, mida edasi teha.

Klassijuhatajad ise olid positiivselt meelestatud ja leidsid, et arenguestlust andis nende tööle palju lisaväärtusi ning õpilased muutusid pärast vestlusi õpetajaga palju avameelsemaks. Ka töö autor on seisukohal, et pärast arenguestluste toimumist on suhted õpilaste ja ka lastevanematega muutunud palju soojemaks ja usalduslikumaks.

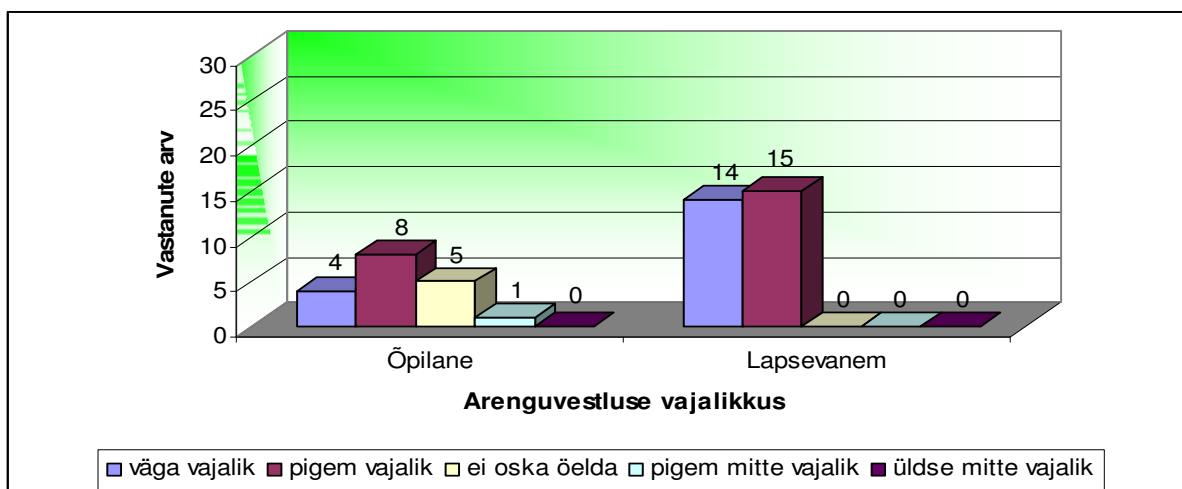
Tegevusuuringu II etapp

Tegevusuuringu teises etapis koostas töö autor lastevanematele, klassijuhatajatele ja õpilastele küsimustikud, mille eesmärgiks on muuta arenguestluste läbiviimist veel tulemuslikumaks lastevanemate, õpetajate ja õpilaste arvamuste abil.

Arenguestluste vajalikkus ja meeldivus

Klassijuhatajatel paluti vastata küsimusele, kui võrd vajalikuks peavad nemad arenguestlust enda jaoks. Õpetaja A ja õpetaja C peavad arenguestlust väga vajalikuks, õpetaja B arvates on arenguestlust pigem vajalik. Õpetaja A tõi põhjendustena välja võimaluse saada ülevaade lapse arengust aastate lõikes ja õpetaja C-le annab arenguestlust võimaluse õppida õpilast tundma kui isiksust ning mõista õpilase muresid ja rõõme, millised on suhted vanematega ja kuidas suhtub õpilane kooli. Õpetaja B leiab, et arenguestlust annab ülevaade lapse käitumisest kodus ja koolis ning sellest, millega tegeleb õpilane väljaspool kooli ning milline on vanemate suhtumine lapsesse.

Sama küsimust küsiti ka lastevanematelt ja õpilastelt. Joonis 1 kirjeldab laste ja lastevanemate arvamust arenguestluste vajalikkusest.

Joonis 1. Õpilaste ja lastevanemate arvamus arenguvestluse vajalikkusest.

Jooniselt 1 selgub, et 5 õpilast ei oska öelda, kas arenguvestlus on neile vajalik.

Töö autor leiab, et ühe põhjusena, miks õpilased ei tea seda, on see, et tegelikult puudub õpilastel selge arusaam arenguvestluse olemusest. Õpilastele on küll selgitatud, et arenguvestlus on neile vajalik, kuid selge arusaam neil sellest puudub. Lastevanemad näevad eelkõige arenguvestluses võimalust saada õpetajalt tagasisidet kooliga seonduva osas (märkitud lastevanemate poolt 22-l korral, märkimise protsent 75,7%) ja konkreetselt õppimisega seonduvat informatsiooni (märkitud lastevanemate poolt 9-l korral, märkimise protsent 31,0%). Lastevanematel paluti anda hinnang, kui võrd vajalik on arenguvestlus lapse jaoks ning 17-l korral (märkimise protsent 58,6%) on märkitud pigem vajalik ning 9-l korral (märkimise protsent 31,0%), et väga vajalik. Lastevanematest on 3-l korral (märkimise protsent 10,3%) märkitud, et ei oska öelda. Järgnevalt on esitatud tabelis 2 pingerida õpilaste ja lastevanemate põhjendustest, miks arenguvestlus on vajalik lapsele.

Tabel 2. Õpilaste ja lastevanemate põhjendusi arenguvestluse vajalikkusest õpilasele (sulgudes märkimise korrad)

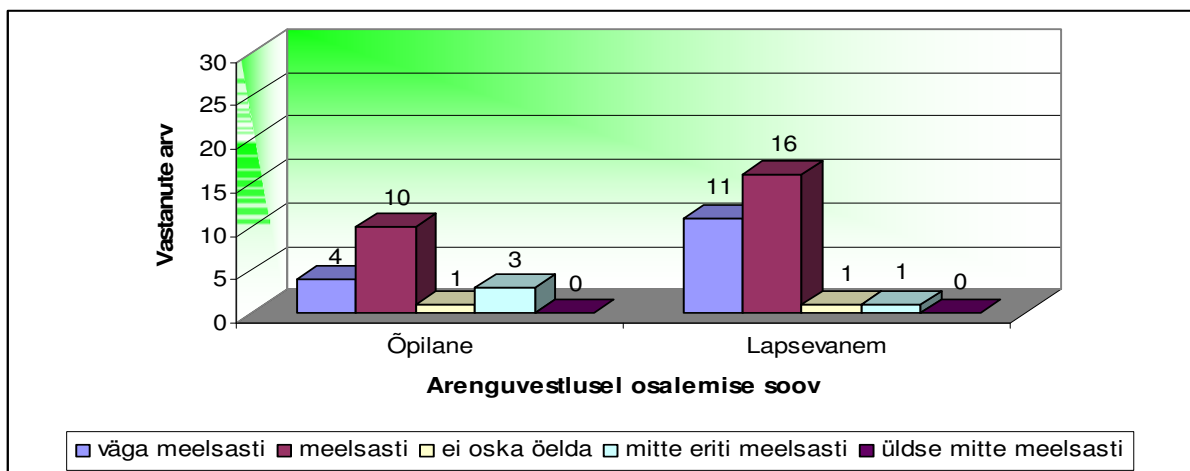
Õpilaste põhjendus	Lapsevanema põhjendused
Võimalus põhjalikult rääkida oma probleemidest ja muredest (10)	Õpilasel on võimalus avaldada oma arvamust kõigi osapoolte kuulates (11)
Ei tea (4)	Võimalus põhjalikult rääkida oma probleemidest ja muredest (7)
Õpetajapoolne abi ja nõu õpilasele (2)	Õpilasel on võimalus avaldada oma arvamust kõigi osapoolte kuulates.
Õpilane saab õpetajat usaldada (1)	Õpilasel on võimalus kuulda õpetaja arvamust (4)
Õpilasel on võimalus avaldada oma arvamust kõigi osapoolte kuulates (1)	Õpilane saab õpetajat usaldada (3)
Õpilasel on võimalus saada õpetajaga paremini tuttavaks (1)	Ei tea (3)
Õpilane õpib ennast paremini väljendama (1)	Õpilane saab teada oma saavutustest ja edusammudest (2)
Arenguvestlus on aja raiskamine (1)	Õpilane õpib ennast paremini väljendama (1)
Lõpuklassis pole arenguvestlus enam vajalik (1)	Õpetajapoolne abi ja nõu õpilasele (1)
	Kool ja kodu töötavad ühise eesmärgi nimel – lapse heaolu (1)

Statistiline analüüs näitas, et oluliselt rohkem on lastevanemate arvates arenguvestluse vajalikkus lapse jaoks just võimalus avaldada oma arvamust kõigi osapoolte kuulates võrreldes õpilastega (Mann-Whitney test, $Z=-2,448$; $p<0,05$). Samuti näitas statistiline analüüs võrreldes lastevanematega, et oluliselt rohkem on õpilaste arvates arenguvestluse vajalikkus nende jaoks, kui võimalus rääkida põhjalikult oma probleemidest ja muredest (Mann-Whitney test, $Z=-2,156$; $p<0,05$). Õpetaja B leiab, et arenguvestlus on lapse jaoks väga vajalik ning õpetajad A ja C, et pigem vajalik. Ühe olulise põhjusena tõi õpetaja B välja olukorra, et õpilane ei oska või ei julge oma arvamust avaldada ja arenguvestlus annab selle õppimiseks ja enesekindluse suurendamiseks hea võimaluse. Õpetaja C on seisukohal, et arenguvestlus annab õpilasele võimaluse õpetajaga vabalt suhelda. Õpetaja A leiab, et arenguvestlus on lapsele siis vajalik, kui laps ise oskab juba oma edusamme ja arengut märgata, seda endale teadvustada.

Siinkohal on aga antud töö autor arvamusel, et ka lapsele, kes ise veel ei oska kõike enda ümber märgata tuleb anda see võimalus õppida märkama oma edusamme õpetaja ja lapsevanema abiga. Ühtlasi aitab tõsta see lapse enesehinnangut ja arendab eneserefleksiooni võimet juba varakult. Salumaa et al. (2006) leiavad, et kõige paremini aitab lapse arengut hinnata tema eneseanalüüsi võime.

Lisaks paluti õpetajatel hinnata, kui võrd vajalikuks peavad lapsed ning lastevanemad õpetajate arvates arenguvestlust. Õpetaja A ei oska öelda ja leiab, et õpilased ei ole veel piisavalt sotsiaalselt küpsed, et nii põhjalikult ennast analüüsida. Õpetaja B arvates hindavad lapsed arenguvestlust pigem vajalikuks, sest see annab neile võimaluse õpetajaga omavahel rääkida muredest ja probleemidest. Õpetaja C on seisukohal, et õpilaste arvates on arenguvestlus väga vajalik, kui see on neile meeldiv kogemus. Õpetajate arvates peavad lastevanemad arenguvestlust väga vajalikuks, sest arenguvestlus annab võimaluse saada õpetajalt tagasisidet kooli ja õppimisega seonduva osas.

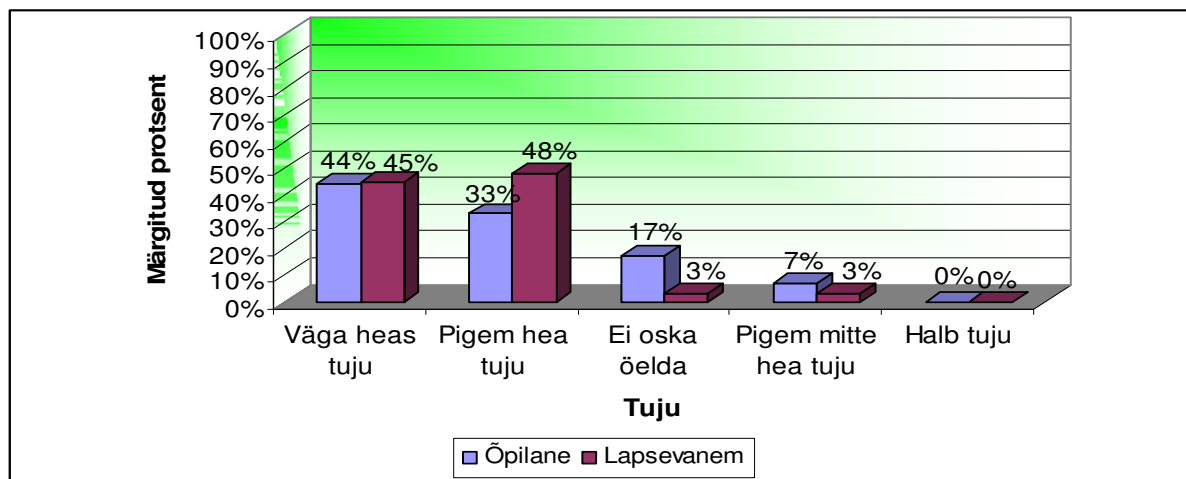
Analüüsist selgub, et arenguvestlusel osalenud õpilastest 14 õpilast (77,8%) osaleb arenguvestlusel meelsasti või väga meelsasti. Järgnevalt kirjeldab joonis 2 õpilaste ja lastevanemate arenguvestlusel osalemise soovi.

Joonis 2. Õpilaste ja lastevanemate arenguvestlusel osalemise soov

Õpilased tõid peamiste põhjustena esile võimaluse ise rääkida ja oma arvamust avaldada. Veel leidsid õpilased, et arenguvestlusel osaledes on õpetajal võimalus rääkida oma muredest ja neid koos lahendada. Suurem osa lastevanematest tõid põhjendusena esile võimaluse kuulata õpetaja arvamust ja saada teavet lapse arengust (märkitud 11 korda, märkimise protsent 37,9%) ning 8-l korral (märkimise protsent 27,6%) märgiti lastevanemate poolt põhjendusena ära võimalus rääkida ainult konkreetsest lapsest ja tema huvidest ning käekäigust. Statistiline analüüs näitas olulist positiivset seost arenguvestluse vajalikkusest lapsevanema jaoks ja osalemise soovi vahel (Pearson Correlation, $r=0,50$, $p<0,01$). Lastevanemad, kelle arvates on arenguvestlus nende jaoks pigem vajalik või väga vajalik, osalevad ka meelsasti või väga meelsasti arenguvestlusel.

Õpilastel ja lastevanematel paluti lisaks vastata, millises meeleolus arenguvestlusest lahkuti. Järgmiselt on kujutatud joonisel 3 õpilaste ja lastevanemate tuju, kui arenguvestlusest lahkuti.

Joonis 3. Õpilaste ja lastevanemate tuju arenguvestluse lõppedes

Joonisel 3 on näha, et 77% õpilastest (14 õpilast) ja on arenguvestluse lõppedes olnud väga heas või pigem heas tujus ning lastevanemate poolt on seda märgitud 27-l korral (märkimise protsents 93%). Üks õpilane lahkus arenguvestlusest halvasti ja tõi põhjenduseks, et tuli hakata täitma kohustusi. Kolm õpilast ei osanud öelda ning leidsid, et lahkusid arenguvestlusest tavalises tujus. Pooled õpilased, kes lahkusid arenguvestlusest heas tujus, tõid põhjuseks välja võimaluse rääkida oma probleemidest ja nende üle koos õpetajaga arutada. Lisaks leidsid õpilased, et tuju muutis heaks vaba ja lõbus õhkkond, positiivne kogemus, saadi teada oma headest ja halbadest külgedest, kuid ühe õpilase arvates oli arenguvestlus ka natuke väsitav. Statistiline analüüs näitas, et oluliselt rohkem oli neid tüdrukuid, kelle tuju arenguvestlusest lahkudes oli pigem hea või väga hea (Mann-Whitney test, $Z=-2,002$; $p<0,05$). Lastevanematest ühel korral märgiti, et arenguvestlusest lahkudes oli tuju pigem halb, sest räägiti väga palju probleemidest ning kaks lastevanemat ei osanud oma tujule hinnangut anda, kuna arenguvestlus oli väga väsitav.

Siinkohal leiab töö autor, et põhjus, miks mõni lastevanem ennast väsinult tundis või halvasti oli, peitus erinevates klassijuhatajates ja nende viisides vestlusi läbi viia. Kuna tegu oli I ja II kooliastme õpilaste lastevanematega, siis tuleks klassijuhatajal enam mõelda selle üle, mida järgmistel vestlustel teisiti teha, et lastevanem ennast paremini tunneks. Siinkohal on oluline märkida, et kõik vanemad on viibinud lastevanema ja õpetaja

omavahelisel vestlusel. Samas vanemad, kes lahkusid arenguestlustelt heas tujus, märkisid 12-l korral, põhjuseks, positiivse ja vaba õhkkonna ning 10-l korral, et lapsel läheb koolis hästi. Viiel korral märgiti lastevanemate poolt, et ei tea ning kahel korral võimalust vestelda ja arutada probleemide üle.

Õpetajatelt küsiti, millised probleemid on ette tulnud seoses arenguestlustega ning õpetaja A ja C arvates on suurimaks probleemiks lastevanemate soovimatus arenguestlustel osaleda. Õpetaja A arvates on kõik arenguestlused sujunud hästi. Ka lastevanematelt ja õpilastelt küsiti, milliseid probleeme on neil ette tulnud. Ühel õpilasel ei meenu, et oleks arenguestlustega seoses probleeme olnud ning üks õpilane ei viitsinud sellega tegeleda. Õpilastest 88,9% (16 õpilast) ei ole ühtegi probleemi ette tulnud ning ühelgi lapsevanemal, kes on arenguestlustel osalenud samuti.

Siinkohal lähevad lastevanemate ja õpetaja arvamused lahku ja ühe põhjusena võib siin autori arvates olla see, et lastevanemad ei teadvusta endale, et õpetaja jaoks on probleem, kui lapsevanem ei soovi osaleda vestlusel. Siinkohal oleks vaja lastevanemaid rohkem teavitada ka sellest, et pelgalt arenguestlustele kohaletulekust ei ole alati kasu. Ka lapsevanem peab andma panuse vestluse toimimiseks. Lapsele on eeskujuks tema vanem ning kui lapsevanem näitab eeskuju negatiivse suhtumise ja soovimatusega vestlusel osaleda, võib võtta sellise hoiaku ka õpilane, samas võib õpilane tunda, et lapsevanem ei tunne tema vastu huvi.

Lisaks paluti anda hinnang kõigil arenguestlustel osalenutel sellele, mis aitab muuta arenguestluste meeldivaks. Õpetaja A arvates muudab vestluse meeldivaks ennekõike õpetaja ise, kes peab olema meeldiv, hea intervjuuerija, taktitundeline ja empaatiavõimeline. Lisaks ka osav „näitleja“. Õpetaja B ja C arvates muudab arenguestluste meeldivaks hubane ruum, õpetaja positiivsus, suupisted ja hea tuju. Järgnevalt on tabelis 3 esitatud õpilaste ja lastevanemate arvamuste pingerida, sellest mis muudab arenguestluste meeldivaks.

Tabel 3. Õpilaste ja lastevanemate arvamus sellest, mis muudab arenguevestluse meeldivaks (sulgudes märkimise korrad)

Õpilane	Lapsevanem
Suupisted (6)	Mugavus (12)
Mugavus (4)	Õpetaja positiivne suhtumine (9)
Ei tea (3)	Osapoolte ärakuulamine (7)
Lõbus, saan olla mina ise (3)	Võimalus rahulikult ja vabalt rääkida (5)
Õpetaja positiivne suhtumine (2)	Ei tea (3)
Ära jätmise (1)	Ettevalmistus (3)
Võimalus rahulikult ja vabalt rääkida (1)	Saab teada lapsega seonduvatest probleemidest (1)
Hea korraldaja (1)	Suupisted (1)
Ettevalmistus (1)	

Tabelist 3 on näha õpilaste jaoks, võrreldes lastevanematega, on ennekõike oluline, et arenguevestlusel pakutaks suupisteid, mida kinnitas ka statistiline analüüs (Mann-Whitney test, $Z=-2,815$; $p<0,05$). Statistiline analüüs kinnitas, et õpilaste jaoks on oluliselt rohkem vajalik, et nad saaksid jääda endaks ja, et neil on lõbus, võrreldes lastevanematega (Mann-Whitney test, $Z=-2,275$; $p<0,05$). Samas on ka neid lastevanemaid ja õpilasi, kes et tea, mis aitaks muuta arenguevestlust meeldivaks. Statistiline analüüs näitas, et lastevanemate jaoks on oluliselt rohkem vajalik, et kõik osapooled saaksid oma arvamust avaldada, võrreldes õpilastega (Mann-Whitney test, $Z=-2,218$; $p<0,05$). Statistiliselt oluline positiivne seos esines õpetaja positiivse suhtumise ja arenguevestlusel osalemise soovi vahel (Pearson Correlation, $r=0,52$, $p<0,01$). Need lastevanemad, kes osalesid arenguevestlusel meelsasti või väga meelsasti, nende jaoks muudab arenguevestluse oluliselt meeldivaks õpetaja positiivne suhtumine.

Arenguevestlus ja selle eesmärk

Õpilastel paluti kirjeldada, mis on nende arvates arenguevestlus. Järgnevalt on toodud välja õpilaste arenguevestluse kirjeldused:

„Kordaminekute ja probleemide arutamine“

„Ma arvan, et arenguevestlus on koht, kus sa saad rääkida. Rääkida, kuhu kooli edasi lähed“

„Koht, kus saab rääkida nii kodus kui koolis toimuvast“

„Rääkida õpilase pahedest ja headest külgedest. Mis talle koolis meeldib ja mis mitte. Kas midagi annab parandada“

„Muuta õpetaja abiga õpilast paremini suhtuma kooli“

„Seal arutatakse probleeme ja küsitakse palju küsimusi“

„Seal saab rääkida probleemide tekitavatest asjadest“

„Arenguevestlus on, et kuidas käituda ja kuidas olla korralik ning hinded tuleks korras hoida“

„Arenguvestlus näitab kui arenenud õpilane on. Kuidas ta oskab ja suudab ennast väljendada ning näidata kui palju teadmisi ta on omandanud“

„Kui õpilane räägib sellest, mis tema arvab“

„Arenguvestlusel saab klassijuhataja õpilasest ja tema vanematest rohkem teada ja ka kohustustest kodus“

„“Arenguvestlus“ ma küll sealt midagi ei õppinud“

„Vestlus, kus räägitakse lapse arengust“

„Arenguvestlus on selline arendav vestlus, mis aitab parandada õpilase ja õpetaja vahelist suhtlust ning seal saab avaldada igast asjast oma arvamust“

„Minu arvates on arenguestlus selline, et kui sul on muresid või probleeme, siis saaksid neid asju õpetajaga rääkida“

„See kui küsid inimese käest küsimusi ning tema vastab ausalt. Arenguvestlus arendab sind“

„Arenguvestlus on see, kus õpilane saab rääkida oma probleemidest koolis, mis ta tahaks parandada. Õpetaja saab arutada asjadest, mida pole muidu võimalik teha“

„See, kus õpilane arutab õpetaja ja vanematega koolist juhtunust ja sellest, mis on mulle oluline. Siis õpetaja näeb kuidas õpilane mõtleb loogiliselt ja kuidas ta mälu areneb“

Siinkohal on märgata, et suurem osa õpilasi leiab, et arenguestlus annab neile võimaluse rääkida õpetajaga oma muredest ja probleemidest. Autor leiab, et pigem on õpilased mõelnud siin probleeme, mis neil on endale teadvustatud ja millele nad soovivad ka lahendust leida, kui need probleemid, mida võib-olla õpetaja näeb. Õpilased loodavad vestluste käigus nendele muredele lahendust leida õpetaja abiga. Samas on õpilased väga napolisõnalised ja ka siin võib olla mitmeid põhjusi, näiteks viitsimatus midagi kirjutada või teadmatust, mis see arenguestlus täpselt on. Õpilastel on märksõnaks areng, kuid tekib küsimus, kas nad sellest ka aru saavad, mida arengu all mõeldakse. Siinkohal on vaja õpilastele lähemalt arenguestluse olemust selgitada, sest osad õpilased ootasid konkreetselt mingit tulemust, näiteks: „“Arenguvestlus“ ma küll sealt midagi ei õppinud“.

Küsitluses paluti lastevanematel märkida ära nende arvates kõige sobivamad variandid, mis on arenguestlus. Kõige enam märgiti lastevanemate poolt 24-l korral (märkimise protsent 82,7%), et arenguestlus annab võimaluse probleemide üle arutada (vt tabel 4). Nii õpilased kui ka lastevanemad on seisukohal, et arenguestlus on probleemide arutamise koht.

Samas leiab antud töö autor, et arenguestlus ei tohiks olla koht, kus vesteldakse olemasolevatest probleemidest, vaid eesmärgiks peaks olema probleeme ennetada. Õpetajal tuleks olla piisavalt delikaatne probleemidele lähenedes, et lõppmulje arenguestlusest oleks

positiivne ja kõlama ei jääks negatiivsed asjad. Samuti on 24-l korral (märkimise protsent 82,7%) lastevanemad märkinud arenguestluse kui võimaluse viia ennast lapse koolieluga kurssi. Siinkohal on antud töö autori arvates taunitav olukord, kus lapsevanem peab vajalikuks ennast lapse koolieluga kurssi viia alles arenguestlusel. Tuleb arvesse võtta seda, et arenguestlused toimusid konkreetsetes põhikoolis II poolaastal, siis võib eeldada, et vestlusel toimus tagasivaade eelnenud veeranditele ja uute eesmärkide seadmine eesolevateks õppeveeranditeks. Selleks, et tagada lapse igakülgeset arengut, tuleb lapsevanemal olla oma lapse käekäigu ja koolieluga pidevalt kursis. See ühtlasi distsiplineerib ka õpilast ennast, kui ta näeb, et vanem tunneb huvi. Autor leiab, et siinkohal vajavad lastevanemad teavitustööd ja selleks annavad hea võimaluse koolis korraldatavad üldkoosolekud ja klassi lastevanemate koosolekud.

Tabel 4. Lastevanemate arvamus, mis on arenguestlus

	Märgitud korrad	Protsentuaalselt märgitud korrad
Võimalus õpilase probleemide üle arutleda	24	82,6%
Võimalus end lapse koolieluga kurssi viia	24	82,6%
Võimalus vestelda lapse edusammudest	22	75,7%
Võimalus kooli ja kodu koostöö arendamiseks ja parandamiseks	22	75,7%
Võimalus õpetajaga lähemalt tutvuda	17	58,6%
Õpetaja võimalus õppida last tundma väljaspool kooli	16	55,2%
Muu	2	6,9%
Ei tea	0	0%

Muu all leidsid lastevanemad, et arenguestlus aitab hoiduda eelarvamustest ja möödarääkimistest eelkõige lapsevanema ja õpetaja vahel.

Õpetajatel ja lastevanematel paluti küsimustikus märkida ära arenguestluse kolm peamist eesmärki. Järgnevalt on tabelis 5 toodud ära õpetajate arvates arenguestluse kolm peamist eesmärki.

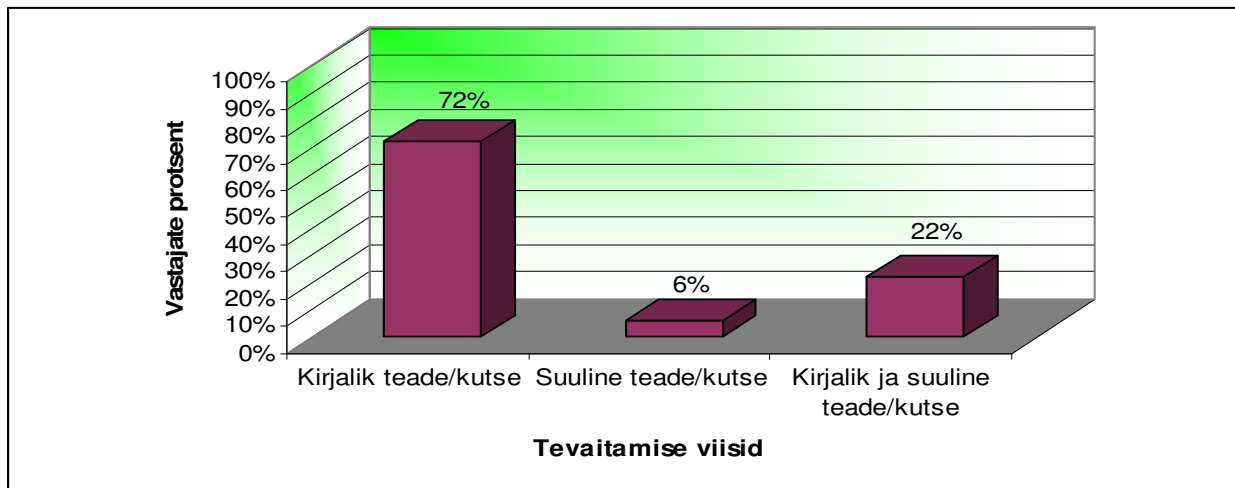
Tabel 5. Klassijuhatajate arvates arenguvestluse kolm peamist eesmärki

Õpetaja A	Õpetaja B	Õpetaja C
Õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu.	Õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu.	Õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu
Parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu.	Parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu.	Parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu.
Olulise informatsiooni saamine lapse kohta (näiteks tervis, õppimine, tööharjumused, lemmiktegevused, suhted peres ja sõpradega, millised on vanemate kasvatuspõhimõtted ja meetodid).	Usalduslike suhete loomine kooli ja kodu vahel.	Lapse arenguga seonduvate probleemide ennetamine.

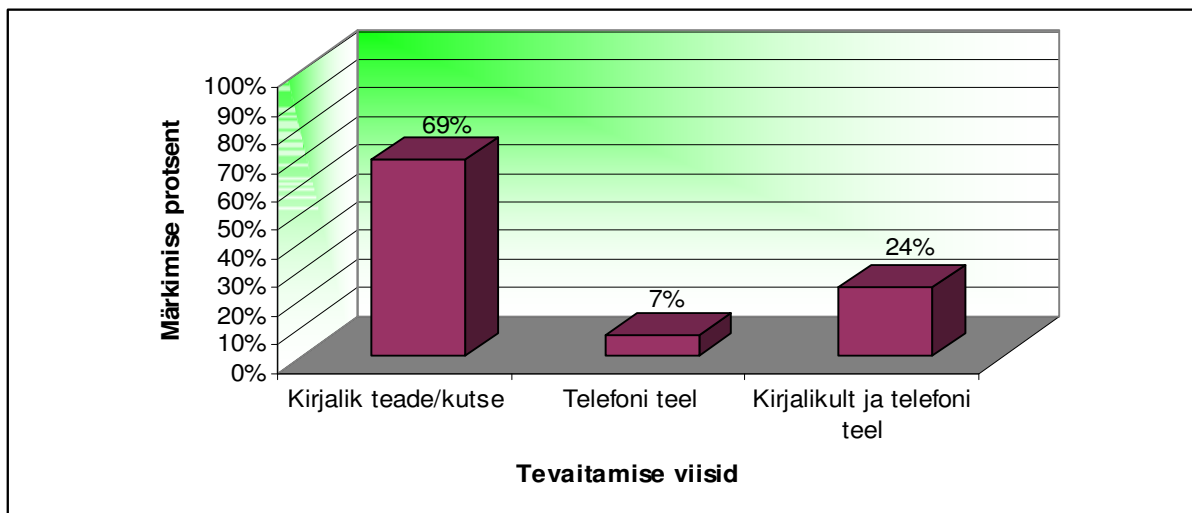
Lastevanemate arvates on peamiseks arenguvestluse eesmärgiks parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu. Antud eesmärk märgiti ära lastevanemate poolt 22-l korral (märgimise protsent 75,7%) ning 16-l korral (märgimise protsent 55,2%) leidsid lastevanemad, et arenguvestluse üheks eesmärgiks on õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu. Antud juhul ühtib lastevanemate arvamus õpetajate omadega, mis aitab kaasa eesmärkide elluviimisele ja kindlasti paremale koostööle. Kolmanda arenguvestluse eesmärgina töid lastevanemad välja võimaluse saada teada oma lapse erilised anded, edusammud, probleemid ja mured (märgitud 13-l korral, märgimise protsent 44,8%). Lisaks paluti lastevanematel avaldada arvamust, millised olid viimase arenguvestluse eesmärgid. Kõige enam, 22-l korral (märgimise protsent 75,7%) märgiti lastevanemate poolt: saada teada oma lapse erilised anded, edusammud, probleemid ja mured; teiseks märgiti 21-l korral (märgimise protsent 72,4%) eesmärgiks parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu ning kolmandaks 19-l korral (märgimise protsent 65,5%) saada informatsiooni lapse suhete kohta koolis (õpilase asend klassikollektiivis, läbisaamine kaaslaste ja õpetajatega).

Arenguvestluse formaalne pool

Õpetajatel paluti märkida võimalused, kuidas teavitatakse arenguvestluse toimumisest. Kõik kolm õpetajat kasutavad kahte võimalust – kirjalikku teadet/kutset ja telefoni teel vestlemist. Lastevanematelt ja õpilastelt küsiti, kuidas neid teavitati arenguvestluse toimumisest. Järgnevalt on joonisel 4 ja 5 esitatud õpilaste ja lastevanemate teavitamise viisid arenguvestluse toimumisest.

Joonis 4. Õpilaste teavitamine arenguvestlusel osalemiseks

Joonis 5. Lastevanemate teavitamine arenguvestlusel osalemiseks

Jooniselt 4 ja 5 on näha, et kõige enam on lastevanemaid ja õpilasi teavitatud arenguvestluse toimumisest kirjalikult (13 õpilast; märgitud 20-l korral lapsevanema poolt).

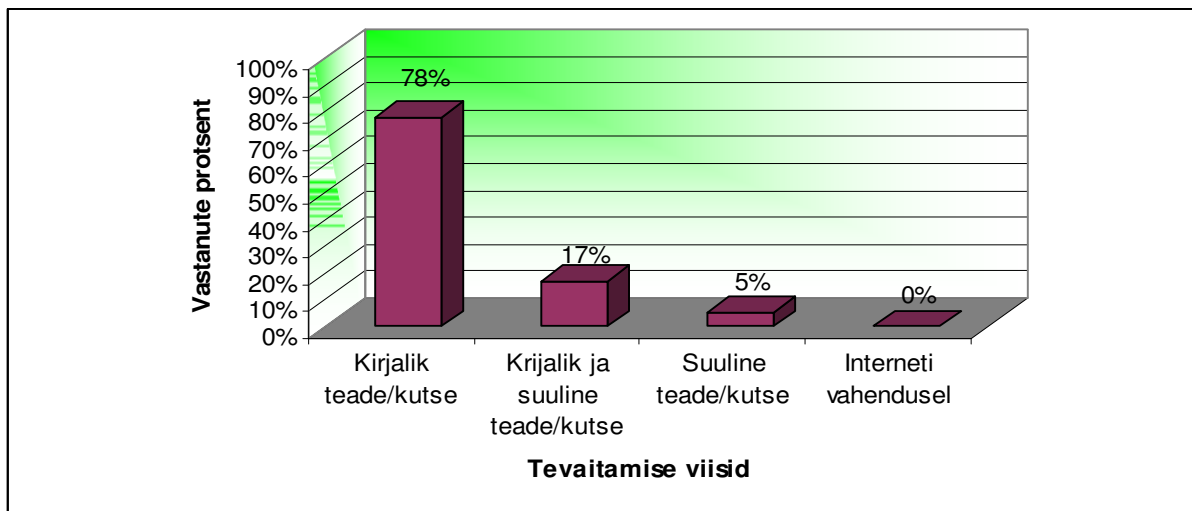
Siinkohal võib olla olukord, miks telefoni teel vestlemist on märgitud palju vähem, õpilastel ja lastevanematel on meelest läinud, et näiteks, enne kutse koju saatmist on vesteldud klassijuhatajaga, et sobiv ühine aeg kokku leppida. Statistiline analüüs näitas olulist positiivset seost teavitamise viiside vahel (Pearson Correlation, $r=0,70$, $p<0,01$).

Lastevanemad, keda on õpetaja arenguvestluse toimumisest teavitanud telefoni teel peavad oluliseks, et ka järgmiste vestluste toimumistest teavitataks neid telefoni tee.

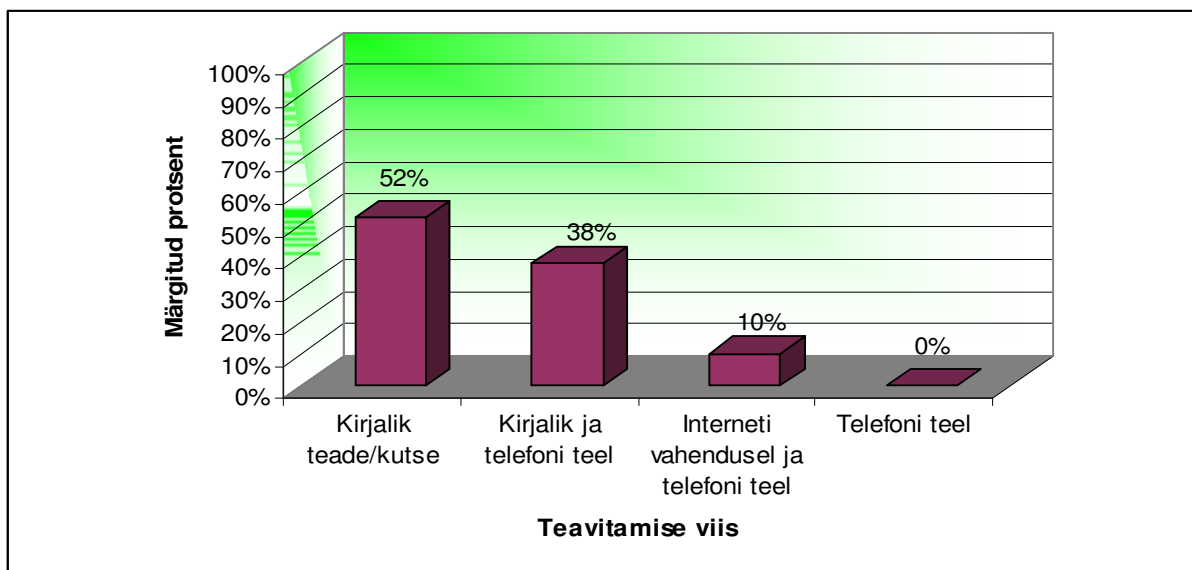
Lisaks paluti vanematel anda hinnang sellele, mida vanemad mõtlesid, kui olid saanud kutse arenguvestlusele. Kõige enam 23-l korral (märkimise protsent 79,3%) märgiti, et tuntakse heameelt, et õpetaja lapsega tõsisemalt tegelema hakkab, 11-l korral (märkimise

protsent 37,9%), et on rõõmsad, kuna saavad infot lapse arengu kohta. Lastevanematest 5-l korral (märkimise protsent 17,2) märgiti, et arenguvestlus on lisakohustus. Kahel korral (märkimise protsent 6,9%) on lastevanemad märkinud, et ei oska öelda, mida mõtlesid, kui said kutse vestlusele. Ühel korral (märkimise protsent 3,4%) on märgitud lastevanemate poolt mõtteks, et laps on mingi pahandusega hakkama saanud ning lapsel on õpiraskused ja muu all lapse kohta info saamise võimalus.

Lastevanematel ja õpilastel paluti avaldada arvamust, kuidas nemad sooviksid saada teada arenguvestluse toimumisest (vt joonis 6 ja joonis 7).

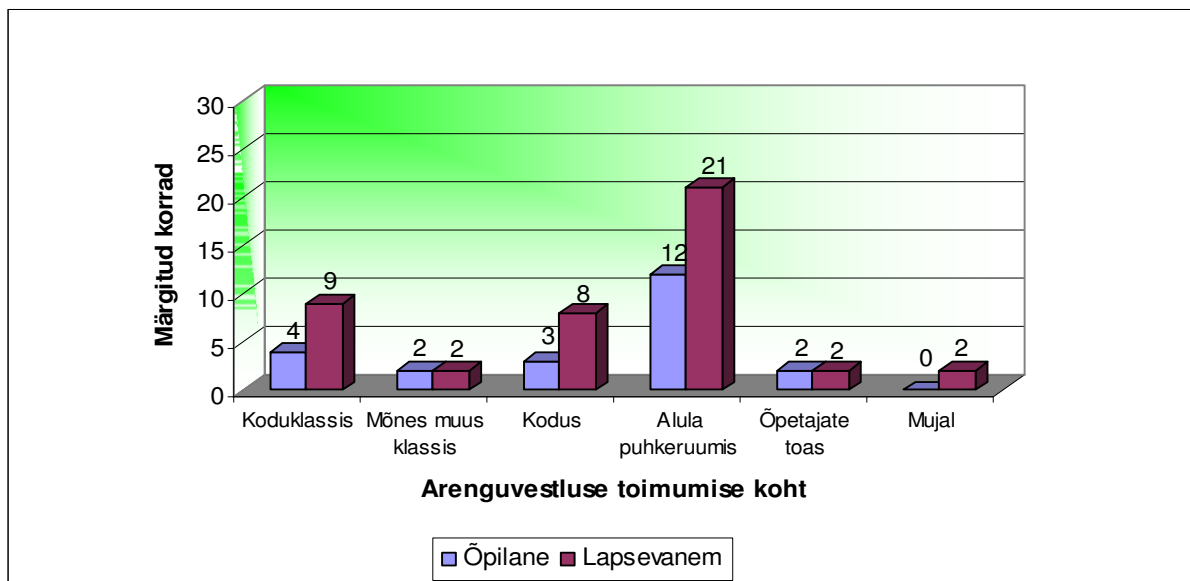
Joonis 6. Õpilaste soovitud teavitamise viisid arenguvestluse toimumisest

Joonis 7. Lastevanemate soovitud teavitamise viisid arenguvestluse toimumisest

Jooniselt 6 ja 7 on näha, et kõige enam soovivad lastevanemad ja õpilased arenguestluse toimumisest teada saada kirjaliku kutse/teate näol (14 õpilast; märgitud 15-l korral lastevanemate poolt). Peamiste põhjendustena töid õpilased, et kirjalik on lihtsalt kõige parem ja info jõuab ka vanemateni. Ka lastevanemad leidsid, et kirjalik on kõige parem, sest info jõuab kindlalt kohelae ja on võimalus rahulikult lugeda.

Ankeedis paluti vastata õpilastel küsimusele, kus toimus viimane arenguestlus ning 14 arenguestlust (77,7%) toimusid aula puhkeruumis, 2 arenguestlust (11,1%) toimus õpilase kodus ja 2 arenguestlust (11,1%) toimus mõnes muus klassis. Ka lastevanematelt küsiti sama küsimus ning 22-l korral (märgimise protsent 75,9%) viibiti lapse arenguestlusel aula puhkeruumis, 5-l korral (märgimise protsent 17,2%) lapse koduklassis ning ühel korral (märgimise protsent 3,4%) mõnes muus klassis ja lapse kodus. Nii lastevanematelt kui ka õpilastelt küsiti, et kus peaks arenguestlus toimuma. Järgnevalt kirjeldab joonis 8 lastevanemate ja õpilaste arvamust, sellest, kus arenguestlused toimuma peaks.

Joonis 8. Arenguestluste toimumise sobivaim koht õpilaste ja lastevanemate arvates

Jooniselt 8 selgub, et suurem osa õpilasi (märgitud 12-l korral, märgimise protsent 66,7%) ja lastevanemaid (märgitud 21-l korral, märgimise protsent 72,4%) leiavad, et arenguestlused võiksid toimuda aula puhkeruumis. Õpilaste arvates on aula puhkeruum ennekõike mugav ja piisavalt privaatne, et keegi ei saaks segada. Statistilise analüüsi käigus ilmnes positiivne seos varasema vestluse toimumise paiga ja järgmise arenguestluse toimumise ruumi osas (õpilased: Pearson Correlation, $r=0,26$, $p<0,05$; lastevanemad: Pearson Correlation, $r=0,37$, $p<0,05$). Õpilased ja lastevanemad, kelle arenguestlus toimus aula puhkeruumis, nende jaoks

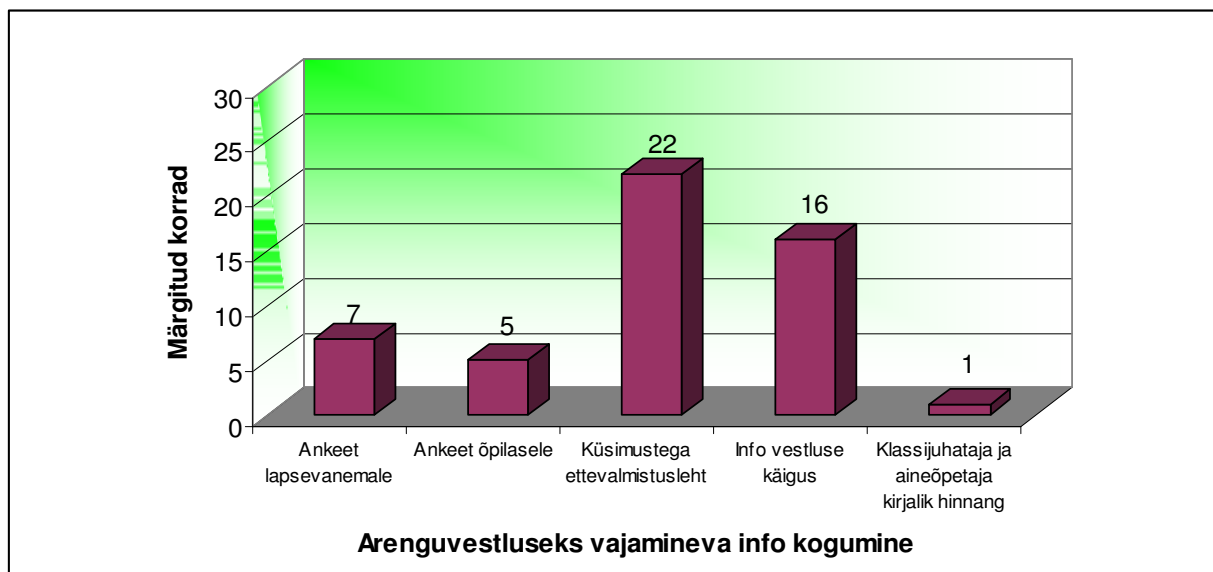
on oluline, et ka järgmised vestlused toimuksid selles ruumis. Statistiline analüüs näitas positiivset olulist seost koduklassi ja ruumi omapära vahel (Pearson Correlation, $r=0,02$, $p<0,01$). Õpilased, kes soovivad, et järgmised arenguestlused toimuksid nende koduklassis peavad oluliseks, et ruum, kus vestlus toimub, oleks neile tuttav. Samuti ilmnis statistiliselt oluline positiivne seos lastevanemate arvates arenguestluse toimumise paiga ja sobivaima paiga osas (Pearson Correlation, $r=0,48$, $p<0,01$). Lastevanemad, kes on lapse arenguestlusel osalenud lapse koduklassis, nende jaoks on oluline, et ka järgmised vestlused toimuksid seal. Samas peab suurem osa lastevanemaid aula puhkeruumi kõige paremaks arenguestluse läbiviimise kohaks, sest see on mugav ja privaatne. Mujal all märgiti lastevanemate poolt 2-l (märkimise protsent 6,9%) korral, et arenguestluse toimumise koht peaks olema neutraalne. Mõnes muus klassis ja õpetajate toas märgiti ära lisaks teistele võimalustele nende õpilaste ja lastevanemate poolt, kes leidsid, et koht pole vestluse läbiviimisel üldse oluline. Oluline on märkida, et teatud osale vanematest ja õpilastest meeldiks kui arenguestlus toimuks nende kodus, sest seal on kõik tuttav ning keegi ei sega.

Siinkohal leiab töö autor, et enne arenguestluse toimumist tuleks ennekõike õpilasega arutada, kus tema sooviks, et vestlus läbi viidaks. Tegemist on ju lapse arenguestlusega, seega peaks olema ka temal otsustusõigust. Kindlasti, kui õpilane soovib, et vestlus toimuks tema kodus on see vaja ka teiste pereliikmetega läbi arutada. Samuti paluti klassijuhatajatel vastata, kus on nemad arenguestlusi läbi viinud. Õpetaja A ja C on vestlusi korraldanud lapse kodus, koduklassis ning aula puhkeruumis. Lisaks märkis õpetaja A, et võimalusel mõnes hubases kohvikus. Õpetaja B on arenguestlusi läbi viinud ainult aula puhkeruumis.

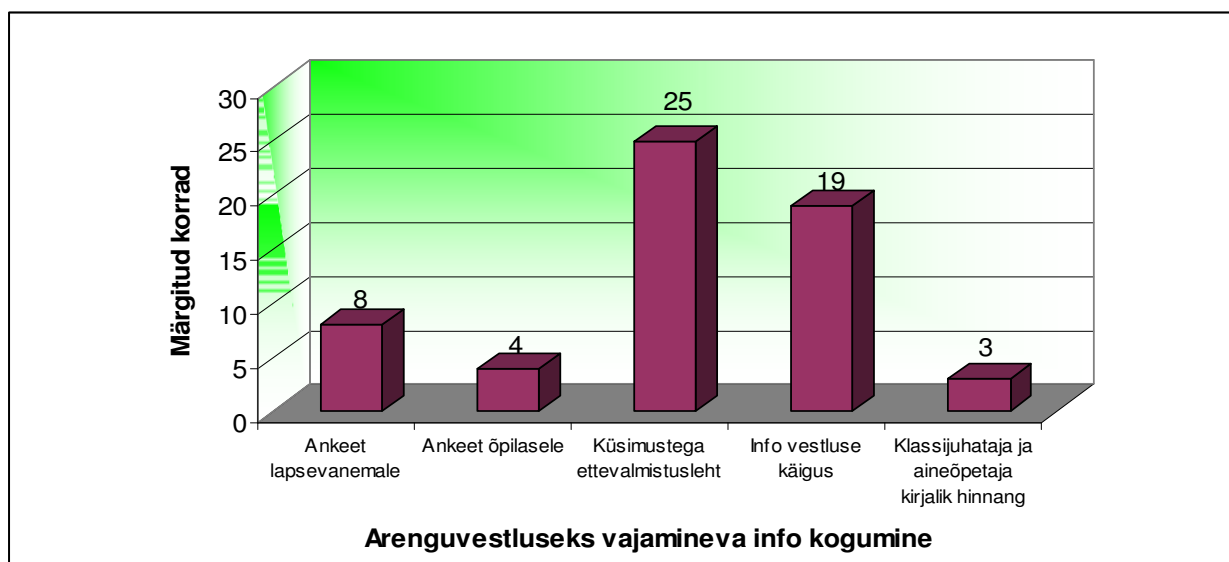
Uurimusest selgub, et õpetajad kasutavad arenguestluse tarvis vajamineva info kogumiseks peamiselt võimalust koguda infot vestluse käigus. Õpilasele ja lapsevanemale saadetakse koju küsimustega ettevalmistusleht, et oleks võimalus tutvuda arenguestlusel juttu tulevate teemadega. Õpetaja B on kasutanud ka ankeetide täitmise võimalust, kus lapsel ja lapsevanemal tuli täita ankeet ja see enne vestlusele tulekut õpetajale tagastada.

Kuna õpetaja A tõi eelnevalt välja, et arenguestlus on lapsele vajalik siis, kui laps ise oskab juba oma edusamme ja arengut märgata, seda endale teadvustada, siis soovitab töö autor kasutada nooremate õpilaste arenguestluse läbiviimisel lapse arengumappi, mis sisaldab lapse erinevaid töid ja tegemisi. Nii õpib laps juba varakult ennast ja oma tegevusi analüüsima ja lapsel on võimalus oma vanemale rääkida ja näidata, millega ta vahepeal tegelenud on. Õpilastel paluti vastata küsimusele, kuidas tuli temal vestluseks valmistuda, 14 õpilast (77,8%) leidsid, et neil tuli mõelda küsimuste üle, mille klassijuhataja koju saatis ning 4 (22,2%) õpilast ei valmistunud üldse arenguestluseks.

Siinkohal leiab antud töö autor, hea näitaja on, et üle 3/4 arenguvestlusel osalenud õpilastest on õpetajate koju saadetud ettevalmistavaid küsimusi võtnud tõsiselt ja vastuste üle mõelnud. Samas on ka neid õpilasi, kes ei ole pidanud vajalikuks vestluseks valmistuda ja autor leiab, et klassijuhatajad peaksid enne järgmist arenguvestluse toimumist õpilastele veelkord selgitama, mis eesmärk nendel küsimustel on. Võib-olla tundus osadele õpilastele, et küsimused on liiga lihtsad ja ei pidanud vajalikuks nende üle mõelda, kuigi õpetajal võis lihtsamate küsimuste esitamisel olla oma konkreetne eesmärk: kui hästi suudab õpilane ennast ja oma igapäevategevusi analüüsida. Kindlasti tuleks õpilastele rääkida seda, et arenguvestlusest oleks kasu kõikidele osapooltele, tuleb ka kõigil osapooltel anda oma panus. Ka lastevanematelt küsiti, kuidas kogus õpetaja viimase arenguvestluse jaoks vajaminevat infot ja kuidas peaks nende arvates infot koguma. Järgnevalt kirjeldab joonis 9 lastevanemate arvamust sellest, kuidas klassijuhataja kogus arenguvestluseks vajaminevat infot ja joonis 10 kirjeldab, kuidas lastevanemad sooviksid, et klassijuhataja vestluseks infot kogub.

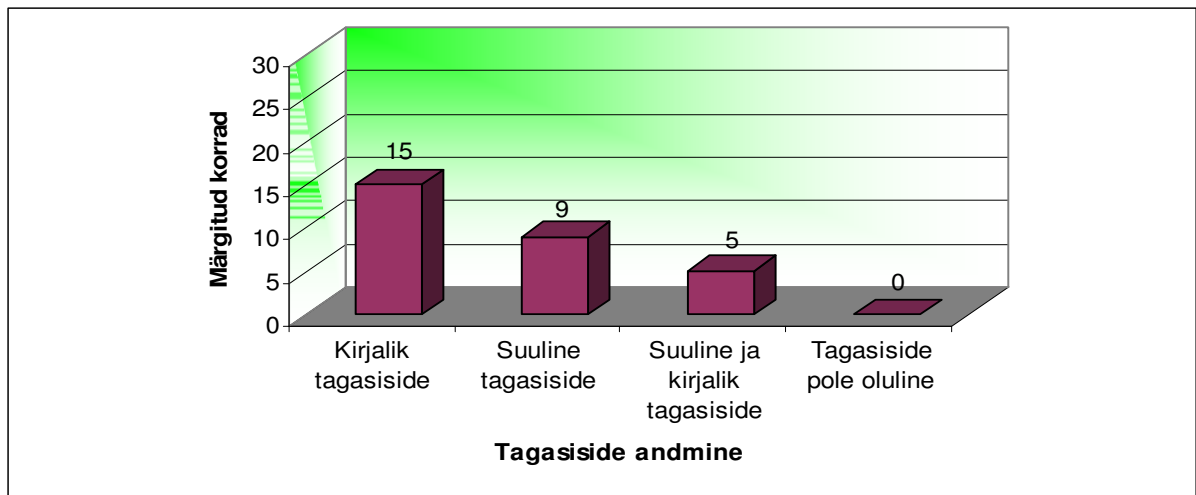
Joonis 9. Lastevanemate arvamus sellest, kuidas kogus õpetaja viimase arenguvestluse jaoks vajaminevat infot

Joonis 10. Lastevanemate arvates sobivaim viis, kuidas peaks arenguveestluse jaoks infot koguma

Lastevanemate arvates on kõige sobivam moodus küsimustega ettevalmistulehe kasutamine, sest siis on võimalus küsimustega rahulikult tutvuda ja ka lapsega koos arutada (märgitud põhjenduseks 19-l korral, 70,4%). Samas märgiti lastevanemate poolt põhjendusena 12-l (44,4%) juhul, et info kogumine on individuaalne ja sõltub konkreetsest lapsest ja tema perekonnast. Töö autori arvates on üheks põhjuseks, miks lastevanemad eelistavad ettevalmistuslehe kasutamist teistest võimalustest kõige enam, lastevanemate hirm teadmatuse ees. Lapsevanem tunneb ennast kindlalt kui ta on teadlik teemadest, millest temaga arutama hakatakse ning tal on võimalus vastuste üle pikemalt mõelda ja ta ei tunne ennast kohmetult ja halvasti, kui kohe ei oska vastata. Lisaks leiab autor, et kui lapsed ja lastevanemad on vestluse teemadest teadlikud, siis osalevad nad ka vestlusel meelsamini.

Uuringust selgus, et 13-l korral (72,2%) on õpilased märkinud, et said tagasisidet arenguveestluse kohta õpetajalt kirjalikult vabas vormis kohe pärast vestlust, 2-l korral (11,1%) nii suuliselt kui ka kirjalikult ja 3-l korral (16,7%) ainult suuliselt. Lastevanemate poolt on 21-l korral (märkimise protsent 72,4%) märkitud, et tagasisidet saadi nii suuliselt kui ka kirjalikult vabas vormis kohe pärast vestlust. Ainult suuliselt saadud tagasisidet on lastevanemad märkinud 8-l korral (märkimise protsent 27,6%) (vt joonis 11).

Joonis 11. Lastevanemate arvamus, millisel moel soovitakse saada tagasisidet õpetajalt arenguvestluse kohta

Peamised põhjendused lastevanemate arvates olid kohese tagasisideme saamise olulisus ja kirjalikku tagasisidet on võimalus järgmiste arenguvestluste omadega võrrelda. Nii õpetaja A kui ka õpetaja C kasutavad vestluse tagasisidestamiseks ainult kirjalikku võimalust kohe pärast vestlust ning õpetaja B kasutab arenguvestlusest tagasiside andmist vestluse käigus suuliselt.

Siinkohal peab antud töö autor vajalikuks kirjaliku dokumendi vormistamist arenguvestlusest, et järgmiste vestluste käigus oleks hea vaadata üle eelmise vestluse teemad, tekkinud probleemid ja sõlmitud kokkulepped. Kui arenguvestlusel sõlmitakse osapooltevahelisi kokkuleppeid, siis kirjalik vormistamine seab osapooltele suurema vastutuse kokkuleppeid täita ja nende täitmist kontrollida. Ka erinevad autorid peavad vajalikuks arenguvestluste dokumenteerimist (Türk, 2006; Salumaa, T., Talvik, M. & Saarniit, A., 2006).

Järgnevalt uuritigi õpetajatelt, õpilastelt ja lastevanematelt, kas viimasel arenguvestlusel sõlmiti osapooltevahelisi kokkuleppeid, siis õpetaja A ja õpetaja B sõlmivad kokkuleppeid alati ja õpetaja C mitte alati. Kokkulepete täitmise puhul leidis õpetaja A, et tavaliselt peetakse kokkulepetest kinni ning täidetakse või püütakse neid täita. Igapäevases koolielus on kohe märgata, kui õpilane ei täida kokkuleppeid. Õpetaja B peab kokkulepete täitmist õpilastele pidevalt meelde tuletama ning kontrollib seda igas tunnis. Õpetaja C arvates on arenguvestlustest veel liiga vähe aega mööda läinud ja seda, kas kokkuleppeid täidetakse või ei, ta veel ei tea. Samuti leiab ta, et kokkulepete täitmist küsib ta õpilase enda käest.

Siinkohal on ka antud töö autor seisukohal, et kokkulepetest kinnipidamise kontrollimine ei tohiks toimuda õpilase seljataga, vaid õpilane peaks mõistma, et õpetaja usaldab teda ja ennekõike küsib kokkulepetest kinnipidamist õpilase enda käest, vajadusel lisaks teiste isikute käest, kellega õpilane seotud on. Lastevanemate poolt märgiti 29-st toimunud arenguestlusest 23-l (79,3%) juhul, et sõlmiti osapoolte vahelisi kokkuleppeid ning õpilastest 14 õpilasega (77,8%) sõlmiti kokkuleppeid. Lisaks paluti ka õpilastel ja lastevanematel kirjutada, kuidas kokkulepetest kinni peetakse ja nende täitmist kontrollitakse. Nendest õpilastest 13 (85,7%) püüavad sõlmitud kokkulepetest kinni pidada ja ka täita ning ühel õpilasel oli selleks hetkeks, mil küsimustikku läbi viidi, kokkulepe meelest läinud. Ka lastevanemad on 21-l korral (märkimise protsent 91,3%) märkinud, et kokkuleppeid püütakse täita ning 8-l korral on märgitud, et kokkuleppeid täidetakse, kuid raskustega. Üks kahendik õpilastest (7 õpilast, 50%) ei tea, kuidas kokkulepetest kinnipidamist kontrollitakse, ligi veerand õpilastest (3 õpilast, 21,4%) on seisukohal, et kokkulepetest kinnipidamist ei kontrollita ja üks õpilane leiab, et ema ja õpetaja koos kontrollivad kokkulepetest kinnipidamist. Üks õpilane on aga seisukohal, et sellist asja ei saagi kontrollida, sest õpilast peab usaldama.

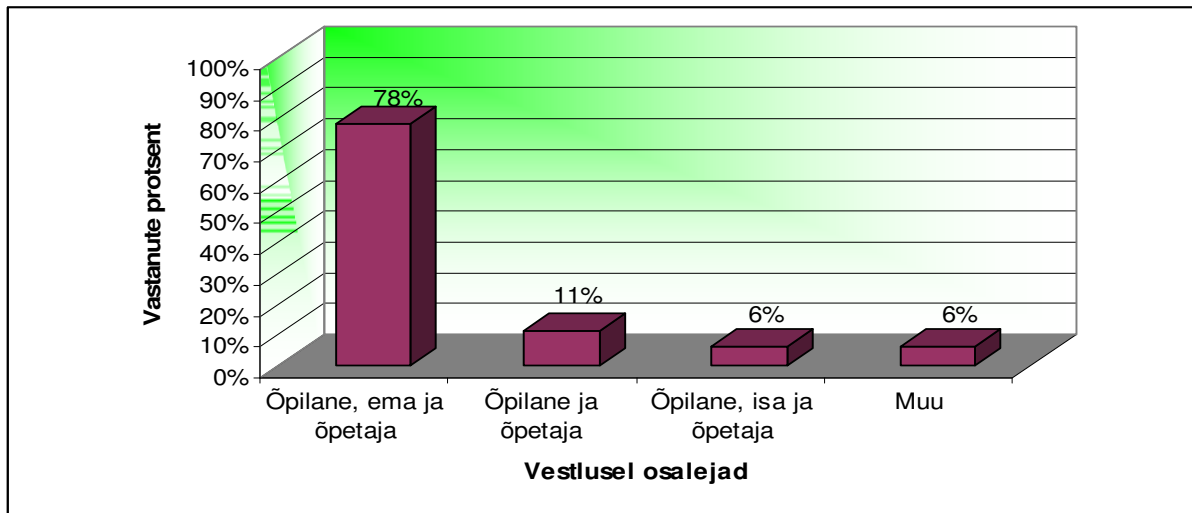
Lisaks küsiti ankeedis vestluse salastatuse nõude kohta. Selgus, et 17 õpilasele (94,4%) oli klassijuhataja rääkinud arenguestluse konfidentsiaalsusest ning ühele (5,6%) õpilasele ei olnud sellest räägitud. Lastevanemaid informeeris klassijuhataja arenguestluse konfidentsiaalsusest 20-l juhul (märkimise protsent 69,0%) ja jättis lastevanemate arvates informeerimata 9-l juhul (märkimise protsent 31,0%). Statistiline analüüs näitas, et õpilasi on konfidentsiaalsuse nõudest informeeritud oluliselt rohkem kui lastevanemaid (Mann-Whitney test, $Z=-2,053$; $p<0,05$). Ka õpetajatel paluti vastata, kas nad informeerivad õpilasi ja lastevanemaid arenguestluse konfidentsiaalsuse nõudest ning õpetaja A ja B teevad seda alati, õpetaja C tunnistab, et unustas seda ühel korral teha.

Lõpuks paluti veel õpetajatel märkida, kas koolil on olemas ametlik dokument, mis määrab ära, kuidas ja kellega arenguestlusi läbi viia. Ükski klassijuhataja ei olnud sellisest dokumendist teadlik ning siinkohal tekitab küsimusi, millise dokumendi alusel õpetajad üldse arenguestlusi läbi viivad. Tegelikult on koolil selline dokument varasemast olemas ning I poolaasta viimases õppenõukogus teavitati klassijuhatajaid vastava dokumendi olemasolust ning saadeti elektroonselt kõikidele klassijuhatajatele.

Arenguestluse vormid osalejate järgi

Ankeedis paluti õpilastel vastata, kes osalesid õpilase arenguestlusel. II ja III kooliastme arenguestlusel osalenud 18st õpilastest 14 osales arenguestlusel koos emaga,

kahe õpilase arenguvestlus toimus ainult õpilase ja õpetaja vahel ning ühel korral osales lapse arenguvestlusel isa (vt joonis 12).

Joonis 12. Õpilaste poolt märgitud nende arenguvestlusel osalejad

Muu all märkis üks õpilane, et vestlusel osales õpetaja, õpilane ja vanaema. Siinkohal leiab töö autor, et arvestades lastevanemate kõrget osalust lapse arenguvestlusel koos lapse endaga, näitab see lastevanemate huvi oma lapsega toimuva suhtes. Oluline on märkida, et lastevanematele ei ole arenguvestlusel osalemine kohustuslik (vt Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 1993). Järgnevalt kirjeldab tabel 6 õpilaste poolt märgitud arenguvestlusel osalejaid kooliastmete kaupa.

Tabel 6. Õpilaste poolt märgitud arenguvestlusel osalejad kooliastmete kaupa

II kooliaste (5 õpilast)	III kooliaste (13 õpilast)		
Õpilane, ema ja õpetaja	Õpilane, ema ja õpetaja	Õpilane, isa ja õpetaja	Vestlus ainult õpilasega
5	10	1	2

Õpilastelt küsiti ka seda, milline arenguvestluse vorm neile kõige enam meeldiks. Küsitlusest selgus, et 14 õpilast (77,8%) soovivad, et arenguvestlus toimuks ka edaspidi perevestluse vormis. Arenguvestlust õpilase ja õpetaja vahel soovivad edaspidi 4 õpilast (22,2%), nii II-st kui ka III-st kooliastmest kaks õpilast. Lisaks leidis üks õpilane, kes eelistab perevestlust, et vahel võiks vestlusel osaleda ka spetsialist, kes on raskemates olukordades toeks. Peamiste põhjendustena tõid õpilased perevestluse puhul välja, et kõikidel osapooltel on sellisel juhul

võimalus avaldada oma arvamust (6 õpilast, 33,3%), õpilane kuuleb ka, millest vanem ja õpetaja räägivad ja mida vanem arvab (2 õpilast, 11,1%) ning siis on võimalus kohe arusaamatused ära lahendada (1 õpilane, 5,6%). Õpilased, kes eelistasid vestlust õpetajaga omavahel, et ei julge vanema juuresolekul rääkida (3 õpilast, 16,7%) ning siis saab õpetajaga omavahel rääkida (1 õpilane, 5,6%). Statistiline analüüs näitas olulist positiivset seost vestluse osas, mis toimub ainult õpilase ja õpetaja vahel (Pearson Correlation, $r=0,003$, $p<0,01$). Õpilased, kelle arenguestlus on toimunud õpetaja ja õpilase vahel, nende jaoks on oluline, et järgmine vestlus oleks ainult õpilase ja õpetajaga.

Samuti küsiti lastevanematelt, kes osalesid viimasel tema last puudutaval arenguestlusel, millist vestluse vormi eelistavad nemad. Lastevanematest on osalenud 22-l arenguestlusel (märkimise protsent 75,9%) lapsevanem, õpilane ja õpetaja ning nendest vestlustest ühel arenguestlusel (märkimise protsent 3,4%) on osalenud isa. Arenguestlustest 7-l korral (märkimise protsent 24,1%) on vestlusel osalenud õpetaja ja lapsevanem. Lastevanemad soovivad kõige enam järgmisel korral osaleda perevestlusel (määritud 25-l korral, märkimise protsent 86,2%). Lisaks soovivad lastevanemad, et vestlus võiks toimuda ainult lapsevanema ja õpetaja vahel ning õpilase ja lapsevanemaga eraldi, mõlemal juhul on neid võimalusi määritud 7-l korral (märkimise protsent 24,1%). Arenguestlus, mis toimuks järgmisel korral ainult õpilasega on lastevanemate poolt määritud 6-l korral (märkimise protsent 20,7%). Järgnevalt kirjeldab tabel 7 lastevanemate soove lapse arenguestlusel osalejate osas.

Tabel 7. Lastevanemate eelistatuid arenguestluse vormid (tabelis esitatud märkimise korrad)

	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste	Kokku
Arenguestlus perevestlusena: õpilane, õpetaja lapsevanem(ad)	9	6	10	25
Arenguestlus ainult õpilasega	3	2	1	6
Arenguestlus ainult lapsevanemaga	3	3	1	7
Vestlusel osaleb lisaks spetsialist			1	1
Arenguestlus lapsevanema ja õpilasega eraldi	4	3		7

Peamiste põhjendustena tõid lastevanemad esile nii nagu ka õpilased, et perevestlusel on kõigil osapooltel võimalus avaldada oma arvamust, mis on määritud 18-l korral (märkimise protsent 62,1%) ning samas märkisid vanemad 5-l korral (märkimise protsent 27,8%), et vestluse vormi valikut tehes tuleks lähtuda igast õpilasest ja tema perekonnast individuaalselt.

Lisaks on 4-1 korral (märkimise protsent 13,8%) vanemad arvanud, et koos on vestlusel olla kergem. Arenguvestlus ainult õpilase või lapsevanemaga on lastevanemate poolt märgitud 7-1 korral (märkimise protsent 24,1%), põhjendusteks on toodud, et siis on õpetajaga võimalus omavahel vestelda ning vanema juuresolekul ei julge laps paljudest asjadest rääkida (märgitud 2-1 korral, märkimise protsent 6,9%). Statistiline analüüs näitas, et lastevanemad soovivad oluliselt rohkem, et järgmistel arenguvestlustel osaleks õpetaja ja lapsevanem, võrreldes õpilastega (Mann-Whitney test, $Z=-2,235$; $p<0,05$). Samuti näitas statistiline analüüs, et lastevanemad soovivad oluliselt rohkem, et arenguvestlus toimuks õpilase ja lapsevanemaga eraldi, võrreldes õpilastega (Mann-Whitney test, $Z=-2,235$; $p<0,05$). Samas näitas statistiline analüüs negatiivset seost ainult vanemaga vestluse ning õpilase ja lapsevanemaga eraldi toimuva vahel (Pearson Correlation, $r=-0,43$, $p<0,05$). Lastevanemad, kes on käinud lapse arenguvestlusel koos lapsega, ei soovi, et järgmised vestlused toimuksid lapse ja lapsevanemaga eraldi. Siinkohal on oluline märkida, et ei lastevanemad ega ka õpilased soovi, et arenguvestlusel osaleks lisaks aineõpetaja. Siin võib olla põhjuseks usaldamatus ja ebakindlus, sest mida vähem on osapooli, seda suurem on tõenäosus, et vestluse konfidentsiaalsuse nõuet ka järgitakse. Õpetaja A eelistab kasutada nii perevestlust kui ka vestlust ainult lapsevanemaga, sest vajadusel annavad mõlemad vormid soovitud tulemusi, kuid tuleb lähtuda igast perekonnast eraldi. Õpetaja B ja C eelistavad kasutada perevestluse võimalust, sest siis on kõikidel osapooltel, mida töid ka lastevanemad ja õpilased esile, võimalus rääkida oma seisukohti. Lisaks leiab õpetaja C, et kuna paljud perekonnad ei suhtle ka kodus omavahel piisaval määral, siis selline perevestluse vorm annab võimaluse parandada omavahelisi suhteid.

Siinkohal leiab töö autor, kuna tegemist on ikkagi lapse arenguvestlusega, siis tuleks vestlust korraldades küsida ka õpilase arvamust, millist vestluse vormi tema soovib ja anda õpilasele teada, millistel teemadel juttu tuleb. See aitab õpilasel otsustada. Samuti sõltub vestluse vormi valik peresuhtest ja vestluse eesmärgi püstitusest, mida kitsamad on eesmärgid ning mida isiklikumad on vestluse teemad, seda enam tuleks arvestada peresiseseid suhteid. Kindlasti on väga positiivne vestluse vorm perevestlus, sest nii nagu ka õpetaja C tõi esile, võivad sellise vestluse tulemusel paraneda peresisesed suhted. Lapsevanem võib avastada oma lapses selliseid omadusi, mida ta pole varasemalt märganud ning õpilasel on võimalus kuulata oma vanema/vanemate seisukohti. Parim perevestluse vorm on siis, kui osalevad mõlemad vanemad, kuid alati ei ole see võimalik, sest kõikidel lastel ei ole kahte vanemat ja samas toimuvad vestlused üldjuhul töö ajal ning kõigil vanematel ei ole võimalus töölt ennast vabaks võtta. Lisaks leiab autor, et vestlus ainult lapsevanemaga ei täida arenguvestluse

eesmärki, kuna seadus näeb ette, et arenguvestlus viiakse läbi õpilasega vähemalt üks kord õppeaastas (vt Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 1993). Sellise vestluse vormi puhul võib õpilane tunda ennast kõrvalejätuna ja näha õpetaja ja lapsevanema kohtumise „salaplaani“, tema teadmata asjade otsustamist. Lisaks võib selline vestluse vorm kahjustada õpetaja ja õpilase omavahelisi suhteid, sest pahatihti võivad inimesed saada asjadest erinevalt aru ning lapsevanema ja klassijuhataja vahel võib olla teineteisest nn möödarääkimisi ning lapsel ei ole võimalust olnud oma arvamust avaldada.

Arenguvestlusel käsitletavat teemasid

Uuringust selgus, et õpetaja A arvates peaks arenguvestlusel kindlasti käsitlema huvialasid, peresuhteid, sõpruskonda, traditsioone peres, puhkust, tööd ja vanemate prioriteete elus. Õpetaja B arvates peaks kindlasti käsitlema selliseid teemasid nagu on õpilase saavutused, edasimineku õppimises, rahulolu kooliga, õpetajatega ning kodune olukord. Õpetaja A arvates peaks kindlasti käsitlema õpilase õppimist, käitumist ning hoolsust. Teemasid, mida kohe kindlasti arenguvestlusel käsitlema ei peaks on õpetaja B ja C arvates „külajutud“ ning õpetaja A arvates liiga isiklikud teemad, mis võivad valmistada piinlikust või häbi ning valu tekitavaid probleeme. Järgnevalt on tabelis 8 ja 9 esitatud pingerida teemadest, mida õpilaste ja lastevanemate arvates peaks arenguvestlusel kindlasti käsitlema ja millest kohe kindlasti arutama ei peaks.

Tabel 8. Arenguvestluse teemad, mida tuleks vestlusel kindlasti arutada

Õpilane	Lapsevanem
Teemad, mida tuleks arenguvestlusel kindlasti arutada	
Kõik kooliga seotud (7)	Käitumine (13)
Saavutused ja õppeedukus (6)	Saavutused ja õppeedukus (12)
Suhted kaaslastega ja läbisaamine (2)	Vestluse osalejatega seotud ja sellest, mis õpilasele on oluline (7)
Vestluse osalejatega seotud ja sellest, mis õpilasele on oluline (2)	Suhted õpetajatega (6)
Suhted õpetajatega (2)	Vabaajaveetmine ja huvialad (5)
Edasiõppimine (2)	Suhted kaaslastega ja läbisaamine (5)
Käitumine (1)	Pereelu (3)
Vabaajaveetmine ja huvialad (1)	Ei oska öelda (3)
Kohustused kodus (1)	Kohustused kodus (2)
Erinevad probleemid (1)	Õpilase silmaring (2)
Ei tea (1)	Suhtumine õppetöösse (2)
Pereelu (1)	Kõik kooliga seotud (2)
	Erinevad probleemid (1)

Tabel 9. Arenguevestluse teemad, mida kindlasti vestlusel arutada ei tohiks

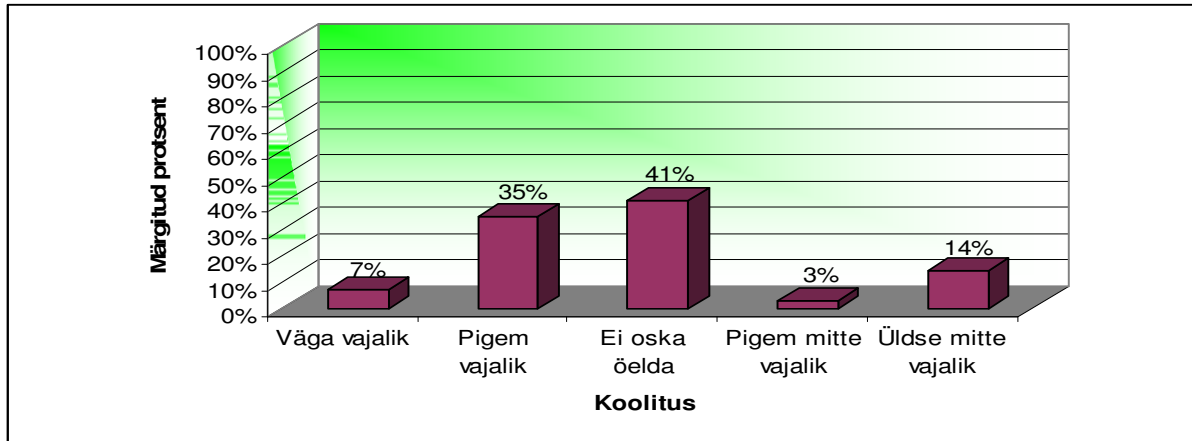
Õpilane	Lapsevanem
Teemad, mida arenguevestlusel kindlasti arutama ei peaks	
Kodustest probleemidest ja pere rahaasjadest (7)	Isiklik elu (12)
Isiklik elu (6)	Kõikidest teemadest võib rääkida (8)
Ei tea (3)	Kodustest probleemidest ja pere rahaasjadest (6)
Kõikidest teemadest võib rääkida (2)	Ei tea (6)
Käitumine (1)	Külajutud (5)
Klassiväline lugemine (1)	Kellega suhtled (1)
Kellega suhtled (1)	
Kellele oma saladusi usaldad (1)	
Huvialad (1)	

Tabelitest 8 ja 9 on näha, et 7-l korral (märkimise protsent 38,9%) on õpilased märkinud, et arenguevestlusel võib rääkida kõigest, mis on kooliga seotud. Statistiline analüüs näitas olulist negatiivset seost arenguevestluse vormi ja teemade osas, millest arutama ei peaks (Pearson Correlation, $r=-0,004$, $p<0,01$). Õpilased, kes on osalenud arenguevestlusel koos lapsevanemaga, nende jaoks on oluline, et kõiki teemasid vestlusel ei käsitletaks. Samas, kui 13-l korral on (märkimise protsent 44,8%) lapsevanemad leidnud, et arenguevestlusel peaks kindlasti rääkima lapse käitumisest. Siinkohal leiab antud töö autor, et lapse jaoks on oluline, kui tema positiivset käitumist tõstetakse esile ning kaasõpilastele eeskujuks seatakse. Samas on oht, kui väga palju rõhutada just lapse halba käitumist, siis järgmisel korral õpilane enam arenguevestlusele tulla ei soovi. Siinkohal tuleks lastevanematele selgitada, et arenguevestlus ei ole manitsemise ja ainult probleemidega tegelemise koht. Selleks on teised kohad ja ajad. Arenguevestlus peab olema õpilast toetav. Seda, et arenguevestlusel tuleks vestelda sellest, mis õpilasele on oluline ning on seotud vestlusel osalejatega, on ka lapsevanemad ja õpilased ära märkinud (märkimise protsent: õpilased 11,1%, lapsevanemad 24,1%). Samas on õpilaste (13 õpilast, märkimise protsent 72,2%) ja lastevanemate (18 lapsevanemat, 61,1%) soov, mitte rääkida sellest, mis on seotud isikliku eluga, koduste probleemidega ja pere „rahakotiga“. Autor leiab, et selliste teemade käsitlemist peaks alustama õpilane või lapsevanem ise ja ka siis tuleb olla õpetajal väga delikaatne, et mitte kedagi solvata, ega jätta endast uurija muljet.

Arenguevestluse koolituse vajalikkus

Praegu tegutsevatest klassijuhatajatest on arenguevestluse läbiviimise alasel koolitusel osalenud ainult õpetaja A, kuid leiab, et vastavasisulisi koolitusi oleks sellegi poolest vaja, sest hulk õpetajaid on koolitamata ning koolituse läbinutele oleks vaja teadmiste värskendamist. Õpetaja B ja C leiavad, et selliseid koolitusi oleks kindlasti vaja, siis tunneb õpetaja ennast vähem ebakindlalt. Lastevanematest on arenguevestlust tutvustaval koolitusel

käinud üks lapsevanem ning 28-l korral (märkimise protsent 96,6%) ei ole vastavasisulistel koolitustel osaletud. Lastevanematel paluti anda hinnang, kas vastavasisulisi koolitusi oleks vaja (vt joonis 13).

Joonis 13. Lastevanemate hinnangud arenguestlusi tutvustavast koolitusest lastevanematele

Jooniselt 13 on näha, et 12-l korral (märkimise protsent 41%) on lastevanemate poolt märgitud, et arenguestlusi tutvustavat koolitust lastevanematele on väga vaja või pigem vaja. Lastevanematest 12-l korral (märkimise protsent 41%) on põhjenduseks toodud, et siis saab lapsevanem paremini aru arenguestluse tähendusest ning 3-l korral (märkimise protsent 10%) on märgitud, et selline koolitus on lapsevanemale kasuks lapse kasvatamisel. Need lastevanemad, kelle arvates arenguestlusi tutvustavat koolitust lastevanematele ei ole vaja, tõid selle põhjenduseks ajanappuse.

Kokkuvõtlikud järeldused ja ettepanekud

Tegevusuuringu ja ankeetküsitluse tulemused ning läbi töötatud teoreetilised materjalid võimaldavad teha töö autoril järgmisi järeldusi ja ettepanekuid:

- Küsimustikust selgus, et II kooliastme klassijuhataja ei ole õpilastele selgitanud, mis on arenguestlus ning õpilased ei ole ka huvitatud järgmistel vestlustel osalemast.

Teadmatus ja/või hirm, mis õpilasi vestlusele minnes eest ootab, võib olla antud töö autori arvates ka üks põhjuseid, miks õpilased ei ole huvitatud tegelikult vestlusel osalemast.

Kindlasti ka tänapäeva kiire elutempo, mille kõik kolm õpilast ka ise põhjenduseks tõid, võib olla üheks põhjuseks, miks õpilased arenguestlusel osaleda ei soovi. Töö autor leiab, et ennekõike tuleb õpetajal endal teadvustada, et õpilase osalemine arenguestlusel on oluline ning seejärel rääkida õpilastele võimalikult positiivselt ning lihtsas keeles, mis on

arenguestlus ning üks võimalus on kasutada ka kaasõpilasi, kes räägivad oma kogemustest. Oluline on õpilases tekitada uudishimu ja soov saada ise teada, mis see arenguestlus on.

- Hetkel neljast töötavast klassijuhatajast kolm ei ole varasemalt ühelgi arenguestlusi puudutaval koolitusel osalenud.

Selleks, et arenguestlused oleksid tulemuslikumad ning nende läbiviimine igati korrektne ja mõtestatud, vajavad klassijuhatajad (k.a varasemalt koolitustel osalenud õpetajad) vastavasisulisi koolitusi teadmiste omandamiseks ja nende värskendamiseks.

- Lastevanemad soovivad ja peavad vajalikuks osaleda arenguestlusi tutvustaval koolitusel

Anda lastevanematele võimalus ise õppida ja mõista paremini arenguestluse sisu ja mõtet. Koolituse pakkumine kooli poolt lastevanematele näitab neile, et kool on huvitatud koostööst lastevanematega ning kooli jaoks on oluline, et ka lastevanemad oleksid teadlikumad.

- Arenguestluse läbiviimisel on oluline ruumi ja aja valik

Uuringust selgus ja ka klassijuhatajad ise kogesid, et valesi valitud ruum võib olla vestluse taktistajaks ja tekitada pingeid. Seepärast on oluline arvestada eelkõige õpilaste soove ruumi valikul.

- Arenguestlusi tuleb korraldada kõigi õpilastega ja kõik õpilased on individuaalsed

Arenguestluse üheks eesmärgiks on arendada õpilase reflekteerimisvõimet, sellepärast on oluline, et vestlustega hakatakse pihta juba esimesest klassist alates (veel parem, kui vestlused oleks toimunud juba lasteaias). Lapsele tuleb anda võimalus ise osaleda ja juba varakult arvamust avaldada, et laps tunneks, et ta on oluline. Samas on oluline, et õpetaja mõistaks, et kõikides klassides ei ole võimalik ettevalmistavate küsimustega arenguestlusi läbi viia ja seda eriti I kooliastmes. Siinkohal peab autor vajalikuks, et õpetajad tutvuksid arengumapi kasutamise võimalustega ja omapäradega.

- Sobiva arenguestluse vormi valimine

Suurem osa lastevanemaid ja õpilasi soovivad ka järgmistel vestlustel osaleda perevestlusel. Ka enamus klassijuhatajaid eelistavad perevestlusi just sellepärast, et paljud perekonnad ei suhtle ka kodus omavahel piisaval määral, siis selline perevestluse vorm annab võimaluse parandada omavahelist suhtlemist. Samas tuleb alati arvestada iga pere individuaalsust ja õpilase soove. On oluline, et perevestlusel osalevad kaks lapsevanemat, kui see on võimalik. Õpetaja jaoks on see suur töö ja väljakutse jõuda nii kaugele, et vestlustele tuleksid mõlemad lapsevanemad, kuid see on üks eesmärkidest, mida õpetajad endale püstitama peaks. Eriti

tuleb kooliellu kaasata isad, sest nagu ka küsitlusest selgus, osales arenguvestlusel ainult ühel korral isa.

Kokkuvõte

Antud magistritöö on koostatud teemal „Arenguvestluste läbiviimine ühe Põlvamaa põhikooli näitel“. Käesolevas magistritöös on tegemist tegevusuuringuga, mis viidi läbi ühes Põlvamaa põhikoolis. Antud tegevusuuringu eesmärgiks oli muuta arenguveestluste korraldamist ja läbiviimist konkreetses koolis veel tulemuslikumaks õpetajatelt, õpilastelt ja lastevanematelt saadava tagasiside kaudu.

Tegevusuuringus osalesid kõik neli klassijuhatajat, 35 õpilase lastevanematest 29 ja 21 II ja III kooliastme õpilast (9 tüdrukut ja 12 poissi). Arenguvestlusel ei osalenud kolm II kooliastme poissi. Klassijuhatajatest üks oli varasemalt arenguveestlusi läbi viinud ning kolm (k.a antud töö autor) ei olnud varasemalt seda teinud. Magistritöö esimeses etapis toimus arenguveestluste korraldamine ja läbiviimine, kus õpetajatele oli abiks varasemalt koostatud mudel arenguveestluste läbiviimiseks. Klassijuhatajatega, kes ei olnud varasemalt arenguveestlusi läbi viinud, toimus kolm vestlusringi (õpetajate soovil vestlusi ei lindistatud). I etapi lõpuks, olid õpetajad ja töö autor positiivselt meelestatud ning leidsid, et arenguveestlus andis õpetaja igapäevatööle juurde palju lisaväärtusi. Õpilased muutusid pärast vestlust õpetajaga palju avameelsemaks ning suhted õpilastega ja ka lastevanematega muutusid soojemaks ja usalduslikumaks. Töö II etapis läbiviidud uuringus selgus, et kõigi lastevanemate ning 66,7% õpilaste arvates on arenguveestlus neile vajalik. Õpilastest 88,9% osalesid arenguveestlusel koos vanemaga ning kaks õpilast vestlesid õpetajaga omavahel. Edaspidi soovivad neli õpilast II ja III kooliastmest ainult õpetaja ja õpilase vahelist vestlust ning 14 õpilast soovivad ka edaspidi osaleda arenguveestlusel koos vanemaga. Vestlusel osalenud lastevanematest on märkinud 23-l korral, et on vestlusel osalenud koos lapsega ning 7-l korral on toimunud I ja II kooliastmes õpetaja ja lapsevanema vaheline vestlus. Samuti on lastevanemad märkinud 25-l korral, et järgmine arenguveestlus toimuks perevestlusena ning 7-l juhul on I ja II kooliastme lastevanemad seisukohal, et parim on õpetaja ja lapsevanema vaheline vestlus. Antud tegevusuuringu põhjal võib öelda, et nii õpetajad, lastevanemad kui ka õpilased on arenguveestlustesse positiivselt meelestatud. Töö autori arvates tuleb seda püüda säilitada ja igal aastal leida uus lähenemine, et vestlused ei muutuks õpilastele ja lastevanematele tüütavaks. Käesoleva magistritöö tulemused on väga olulised konkreetsele koolile ja õpetajatele. Järgmise sammuna on vaja tulemused viia õpetajateni ning loota, et õpetajad nende teadmistega oma edasist tööd arenguveestlustega ka tõhustavad.

Summary

The current MA thesis holds the title „Carrying out developmental conversations-practices of a basic school in Põlvamaa“. The study in hand is a action research which was carried out in one of the basic school's in Põlvamaa. The purpose of the given management research was to modify the organisation and conduct of developmental conversations in a specific school, in order to maximise their effectiveness with the help of the feedback received from the teachers, pupils and parents.

All four class teachers, 29 parents of the 35 pupils, as well as 21 pupils of II and III school level (9 girls and 12 boys) took part in the management research. Though three boys from the II school level did not participate in the developmental conversations. One of the classroom teacher's had previously held developmental conversations thus three (including the author of this research paper) teachers did not possess the experience of executing a developmental conversation. In the first stage of the MA thesis, developmental conversations were organised and carried out, for aids teachers were able to use a previously compiled model of a developmental conversation. For the class teachers who had not previously carried out these conversations, three conversation circles were held (the teachers requested that the conversations would not be recorded). By the end of the I stage the teachers, as well as the author of the thesis were all well disposed to the notion of developmental conversations, agreeing that these conversations add a great deal of extra value to the daily work habits of the teacher. After conversations with the teachers, pupils became more outspoken and the teachers' relationships with their pupils as well as the parents became warmer and more trusting in their nature. Study carried out in the II stage of the research, showed that all of the parents and 66,7 % of the pupils consider developmental conversation to be a beneficial endeavour. 88,9 % of the pupils took part of the developmental conversation with their parents whereas, two of the pupils had private conversations with their teachers. Henceforward, four pupils from the II and III school level wish to have their developmental conversations held privately with their teachers, whereas 14 pupils wish to continue having developmental conversations in the presence of their parents. 23 parents who took part of the conversations, stated having participated in the developmental conversations with their child. It is mentioned that in the I and II school level, in 7 occasions, the conversations have been held between the parent and the teacher. In 25 occasions parents would like to see developmental conversations as being held as family discussions, when 7 parents of the I and II level pupils believe the best conversation type to be between the teacher and the parent.

According to the given study it can be said that the teachers, parents and the pupils, all are positively disposed to the idea of developmental conversations. By the belief of the author of the thesis, this situation ought to be maintained. Also keeping in mind that innovative approach should be used in order to avoid the conversations from becoming mundane. The results of this research are remarkably important for this particular school. As for the next step it is vital to show these results to the participating teachers, hoping that they would use this knowledge on developmental conversations in order to improve their work with children.

Kasutatud kirjandus

Anderson-Butcher, D., & Ashton, D. (2004). Innovative Models of Collaboration to Serve Children, Youths, Families and Communities. *Children & Schools* 26 (1), 39-53.

Arenguvestluse eesmärgid. (s.a.). külastatud 26. märts, 2010, aadressil
<http://www.hm.ee/index.php?046307>

Cox, D. D. (2005). Evidence-based Interventions Using Home-School Collaboration. *School Psychology Quarterly* 20 (4), 473-497.

Cullingford, C., & Morrison, M. (1999). Relationships Between Parents and Schools: a case study. *Educational Review* 51 (3), 253-262.

Edwards, E., & David, M. (1997). Where are the Children in Home-school Relations? Notes Towards a Research Agenda. *Children & Society* 11, 194-200.

Elango, A. (1959). Klassijuhataja koostöö lastevanematega. A. Marksoo (Toim), *Klassijuhataja töö koolis* (lk 159 - 160). Tallinn: Eesti Piiklik Kirjastus

Elango, A. (1977). Klassijuhataja koostöö lastevanematega. U. Maask (Toim), *Klassijuhataja* (lk 135 - 136). Tallinn: Valgus

Elango, A. (1977). Õpilaste isiksuse ja klassikollektiivi tundmaõppimine. U. Maask (Toim), *Klassijuhataja* (lk 150 - 152). Tallinn: Valgus

Esquivel, S. L., Ryan, C. S., & Bonner, M. (2008). Involved parent`s perception of their experiences in school-based team meetings. *Educational and Psychological Consultation* 18, 234—258.

Fullan, M. (2006). Uudne arusaam haridusmuutustest. K. Henno (Toim), *Lastevanemad ja kogukond* (lk. 153 - 166). Tartu: Atlex

Heinla, E., Pill, E. & Tambet, R. (2004). *Lastevanemate rahulolu kooliga*. Tallinna üldhariduskoolide õpilaste vanemate küsitlus. Tallinna Linna Haridusameti tellimus

Kera, S. (1988). *Klassijuhataja töö koolis* (lk 80). Tallinn: E.Vilde nim. Tallinna Pedagoogiline Instituut

Kidron, A. (2007). Kvalitatiivsed uurimismeetodid. *Uuri ja käsiraamat* (lk 103). Tallinn: Mondo

Kikas, E. (1997). Lastevanemate koosolek... prrr! *Pere ja Kodu*, 12, 17 – 18

Kukk, I. & Sitska, S. (2003). Klassijuhataja rollid lapse arengu toetamisel. E. Kulderknup (Koost.), *Klassijuhataja tööst koolis* (lk16). Tallinn: REKK trükikoda

Lukk, K. (2005). Kodu ja kooli koostöö õpilaste toimetuleku toetajana. I. Kraav, U. Kala & T.

Lukk, K. (2007). Kodu ja kooli koostöö. T. Kuurme (Toim), *Eesti kool 21. sajandi algul: kool kui arengukeskkond ja õpilase toimetulek* (lk 240 - 242). Tallinn: TLÜ Kirjastus

Lukk, K. (2008). *Kodu ja kooli koostöö struktuuraalsest, funktsionaalsest ning sotsiaalsest aspektist*. Doktoriväitekiri. Tallinna Ülikool.

Mikson, T. (2004). Kuidas tuua lapsevanem kooli. M. Vadi, A. Aidla & V. Nahkur (Toim), *Töö- ja koostöökultuur koolis* (lk 244 - 254). Tartu: TÜ Kirjastus

Mis on arenguestlus? (s.a.). Külastatud 26. märts, 2010, aadressil <http://www.hm.ee/index.php?045246>

Patton, R. J. (2001). Home-school collaboration about homework: What do we know and what should we do? *Reading & Writing Quarterly* 17, 227–242.

Pedastsaar (Toim), *Haridus muutuste ja traditsioonide keerises* (lk 134 - 137). Tartu OÜ Vali Press

Põhikooli- ja Gümnaasiumiseadus (1993). Külastatud 11. mai, 2010, aadressil <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13201827>.

Rebane, H. (2009). *Soovituslik mudel arenguvestluste läbiviimiseks*. Publitseerimata magistritöö

Rego, M. (2008). *Arenguvestluste läbiviimine I kooliastmes*. Publitseerimata magistritöö

Rohtma, V. (2004). Kooli ja kodu koostöö. A. Kons (Toim), *Klassijuhataja* (34 - 45). Tallinn: Kirjastus Ilo

Rüütel, R. (2006). *Arenguvestlus kui kooli ja perekonna koostöö üks võimalusi*. Publitseerimata magistritöö

Salumaa, T., Talvik, M. & Saarniit, A. (2006). *Arenguvestlus õpilasega*. Tallinn: Merlecons ja Ko OÜ

Sander, G. V. (2008). How Parent Liaisons Can Help Bridge the Home–School Gap. *The Journal of Educational Research* 101 (5), 287-297.

Tamm, K. (2009). *Kodu ja kooli koostööst Rocca al Mare Kooli algklassides*. Publitseerimata magistritöö

Torokoff, M. (2003). Koostöö Õpetaja ja lapsevanema vahel. M. Torokoff & Õ. Kandela (Koost). *Koostöökultuur koolis* (lk 86 - 95), Pärnu: TÜ Pärnu Kolledž

Türk, K. (2006). *Arenguvestlused koolis*. Tartu: AS Atlex

Walsh, K.B. (2000). Perede osalemine. A. Alasoo, L. Türbsal & S. Pormeister (Toim), *Hea Algus. Algklasside programm I* (75 - 76). Tartu: Trükikoda Tartumaa

LISA 1. Ankeet õpilasele, kes on arenguevestlusel osalenud

Hea õpilane!

Igäiks meist soovib, et keegi meie tegemisi märkaks ja edusamme tunnustaks. Olla koolis tubli ja saada hästi hakkama, on meile oluline. Üha kiireneva elutempo juures tuleb võtta see aeg, et rääkida - sellest, mis on just Sulle tähtis. Sellise aja ja võimaluse annavad koolides korraldatavad arenguevestlused.

Küsimustiku eesmärgiks on muuta arenguevestluste läbiviimist ... veel tulemuslikumaks lastevanemate, õpetajate ja õpilaste arvamuste abil.

Antud uurimustöö tulemusi kasutatakse magistritöö kirjutamisel ja arenguevestluste paremaks muutmisel ....

Loodan väga Sinu aktiivsele koostööle.

Palun Sinul täita ankeet, kus on valikvastused ja võimalus ka ise oma arvamust avaldada. Sul tuleb valida vastuste hulgast Sinu arvates kõige õigem vastusevariant või variandid, võttes arvesse seda, et valesid vastuseid ei ole.

Ankeet on anonüümne. Sinu poolt kirja pandud vastuseid ja arvamused ei seostata Sinu isikuga. Saadud andmeid kasutatakse ainult uurimustööks ja üldistatud kujul, muudel eesmärkidel andmeid ei kasutata.

Soovin Sulle jõudu tööle ja tänan meeldiva koostöö eest!

Ette tänades!

Helen Rebane

Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilane

1. Sugu

- a) tüdruk
- b) poiss

2. Mitmendas kooliastmes Sa õpid?

- a) I kooliaste (1. – 3. klass)
- b) II kooliaste (4. – 6. klass)
- c) III kooliaste (7. – 9. klass)

3. Kas klassijuhataja on Sulle tutvustanud, mis on arenguevestlus?

- a) jah
- b) ei

4. Kirjelda, mis on Sinu arvates arenguevestlus?

.....

.....

.....

.....

5. Mitmel korral oled Sa arenguevestlusel osalenud?

- a) 1 kord
- b) 2 korda
- c) 3 korda
- d) 4 korda ja rohkem

6. Kuivõrd vajalik on arenguevestlus Sinu jaoks? Põhjenda.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda

- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....

.....

.....

7. Kuivõrd meelsasti osaled arenguestlusel?

- a) väga meelsasti
- b) meelsasti
- c) ei oska öelda
- d) mitte eriti meelsasti
- e) üldse mitte meelsasti

Põhjendus!

.....

.....

.....

8. Kuidas klassijuhataja teavitas Sind viimasest arenguestluse toimumisest? Märki kõik sobivad variandid!

- a) kirjalik teade/kutse
- b) suuline teade/kutse
- c) muu võimalus (milline?).....

9. Kuidas sooviksid teada saada arenguestluse toimumisest? Märki kõik sobivad variandid! Põhjenda.

- a) kirjalik teade/kutse
- b) suuline teade/kutse
- c) interneti vahendusel (nt e-kiri)
- d) muu võimalus (milline?).....

Põhjendus!

.....

.....

.....

10. Kus toimus viimane arenguestlus?

- a) Sinu koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) Sinu kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

11. Kus peaks arenguestlus toimuma? Põhjenda.

- a) Sinu koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) Sinu kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

Põhjendus!

.....

.....

.....

12. Kes osalesid Sinu arenguestlusel? Märki kõik sobivad variandid!

- a) mina, ema ja õpetaja
- b) mina, isa ja õpetaja
- c) mina, ema, isa ja õpetaja
- d) kõigepealt vestles õpetaja minuga, siis lapsevanemaga
- e) kõigepealt vestles õpetaja lapsevanemaga ja siis minuga
- f) õpetaja vestles ainult lapsevanemaga
- g) õpetaja vestles ainult minuga
- h) vestlusel osales veel .....
- i) muu.....

13. Millist arenguvestluse vormi pead Sina kõige sobivamaks? Märki kõik sobivad variandid! Põhjenda.

- a) arenguvestlus perevestlusena: õpilane, õpetaja ja lapsevanem või vanemad
- b) arenguvestlus õpilasega: õpetaja ja õpilane
- c) arenguvestlus lapsevanemaga: õpetaja ja lapsevanem
- d) arenguvestlus õpilase ja lapsevanemaga eraldi
- e) arenguvestlusel osaleb lisaks spetsialist
- f) arenguvestlusel osaleb lisaks aineõpetaja
- g) muu.....

Põhjendus!

.....

.....

.....

14. Kuidas tuli Sinul arenguvestluseks valmistuda?

.....

.....

.....

15. Millises tujus lahkusid viimati käidud arenguvestluselt? Põhjenda.

- a) väga heas tujus
- b) pigem heas tujus
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte heas tujus
- e) halvas tujus

Põhjendus!

.....

.....

.....

16. Millisel moel said tagasisidet arenguvestluse kohta? Märki kõik sobivad variandid!

- a) kirjalikult vabas vormis, kohe pärast vestlust
- b) vestluse käigus suuliselt
- c) tagasiside pole oluline
- d) mõni muu võimalus (milline?).....

17. Kas õpetaja rääkis Sulle arenguvestluse konfidentsiaalsuse (kõik, mis vestluse käigus räägitakse jääb vestlusel osalejate vahele) nõudest?

- a) jah
- b) ei

18. Kas viimasel arenguvestlusel sõlmiti omavahelisi kokkuleppeid?

- a) jah
- b) ei

Kui vastasid küsimusele number 17 vastusevariandiga b, siis minge küsimuse 20 juurde!

19. Kuidas kokkuleppeid täidetakse?

.....
.....
.....

20. Kuidas kokkulepetest kinnipidamist kontrollitakse?

.....
.....
.....

21. Mis aitab Sinu arvates arenguestlust muuta meeldivaks?

.....
.....
.....

22. Milliseid probleeme on Sinul seoses arenguestlustega ette tulnud?

.....
.....
.....

23. Milliseid teemasid tuleks Sinu arvates arenguestlustel kindlasti arutada?

.....
.....
.....

24. Milliseid teemasid kohe kindlasti arenguestlustel arutama ei peaks?

.....
.....
.....

Lisa

Siia võid soovikorral kirja panna kõik head ja kasulikud mõtted/arvamused ning ka kriitika, mida soovid lisada seoses arenguestluste läbiviimisega.

.....
.....
.....
.....
.....

Täna, et leidsid aega vastata!

LISA 2. Ankeet õpilasele, kes ei ole arenguvestlusel osalenud

Hea õpilane!

Igäiks meist soovib, et keegi meie tegemisi märkaks ja edusamme tunnustaks. Olla koolis tubli ja saada hästi hakkama, on meile oluline. Üha kiireneva elutempo juures tuleb võtta see aeg, et rääkida - sellest, mis on just Sulle tähtis. Sellise aja ja võimaluse annavad koolides korraldatavad arenguvestlused.

Küsimustiku eesmärgiks on muuta arenguvestluste läbiviimist ... veel tulemuslikumaks lastevanemate, õpetajate ja õpilaste arvamuste abil.

Antud uurimustöö tulemusi kasutatakse magistriröö kirjutamisel ja arenguvestluste paremaks muutmisel ....

Loodan väga Sinu aktiivsele koostööle.

Palun Sinul täita ankeet, kus on valikvastused ja võimalus ka ise oma arvamust avaldada. Sul tuleb valida vastuste hulgas Sinu arvates kõige õigem vastusevariant või variandid, võttes arvesse seda, et valesid vastuseid ei ole.

Ankeet on anonüümne. Sinu poolt kirja pandud vastuseid ja arvamused ei seostata Sinu isikuga. Saadud andmeid kasutatakse ainult uurimustööks ja üldistatud kujul, muudel eesmärkidel andmeid ei kasutata.

Soovin Sulle jõudu tööle ja tänan meeldiva koostöö eest!

Ette tänades!

Helen Rebane

Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilane

1. Sugu

- a) tüdruk
- b) poiss

2. Mitmendas kooliastmes Sa õpid?

- a) I kooliaste (1. – 3. klass)
- b) II kooliaste (4. – 6. klass)
- c) III kooliaste (7. – 9. klass)

3. Kas klassijuhataja on Sulle tutvustanud, mis on arenguvestlus?

- a) Jah
- b) ei

Kui vastasid küsimusele number 3 vastusevariandiga a, siis palun vasta ka küsimustele 4!

4. Kui jah, siis kirjelda, mis on Sinu arvates arenguvestlus?

.....

.....

.....

.....

5. Kas osalesid viimasel arenguvestlusel? Põhjenda!

- a) jah
- b) ei

Põhjendus!

.....

.....

.....

Kui vastasid küsimusele number 5 vastusevariandiga b, siis palun vasta ka küsimustele 6 ja 7!

6. Mis põhjusel Sa arenguevestlusest osa ei võtnud?

- a) ei saanud kutset arenguevestlusele
- b) ei leidnud klassijuhatajaga ühist sobivat aega
- c) ei ole huvitatud arenguevestlusest osalemisest
- d) hirm (põhjenda).....
- e) muu põhjus (milline?).....

7. Kas Sa soovid osaleda järgmisel arenguevestlusel? Põhjenda!

- a) jah
- b) ei

Põhjendus!

.....

.....

.....

Täna, et leidsid aega vastata!

LISA 3. Ankeet lapsevanemale

Hea lapsevanem!

Iga laps soovib, et keegi tema tegemisi märkaks ja edusamme tunnustaks. Olla koolis tubli ja saada hästi hakkama, on lapsele oluline. Üha kiireneva elutempo juures tuleb võtta see aeg, et rääkida - sellest, mis on lapsele tähtis. Sellise aja ja võimaluse annavad koolides korraldatavad arenguestlused.

Küsimustiku eesmärgiks on muuta arenguestluste läbiviimist ... veel tulemuslikumaks lastevanemate, õpetajate ja õpilaste arvamuste abil.

Antud uurimustöö tulemusi kasutatakse magistratöö kirjutamisel ja arenguestluste paremaks muutmisel ....

Loodan väga Teie aktiivsele koostööle.

Palun Teil täita ankeet, kus on valikvastused ja võimalus ka ise oma arvamust avaldada. Teil tuleb valida vastuste hulgast Teie arvates kõige õigem(ad) vastusevariant(id), võttes arvesse seda, et valesid vastuseid ei ole. **Küsimustiku täidab arenguestlusel osalenud lapsevanem.**

Ankeet on anonüümne. Teie poolt kirja pandud vastuseid ja arvamused ei seostata Teie isikuga. Saadud andmeid kasutatakse ainult uurimustööks ja üldistatud kujul, muudel eesmärkidel andmeid ei kasutata. Peale vastamist pange küsimustik kaasasolevasse ümbrikusse. Palun vastata ja tagastada küsimustikud esimesel võimalusel.

Soovin Teile jõudu tööle ja tänan meeldiva koostöö eest!

Ette tänades!

Helen Rebane

Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilane

1. Sugu

- c) naine
- a) mees

2. Mitmendas kooliastmes Teie laps õpib?

- a) I kooliaste (1. – 3. klass)
- b) II kooliaste (4. – 6. klass)
- c) III kooliaste (7. – 9. klass)

3. Mitmel aastal olete Teie lapse arenguestlusel osalenud? .....

4. Kuivõrd vajalik on arenguestlus Teie jaoks? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjus!

.....
.....
.....

5. Kuivõrd vajalik on arenguestlus Teie arvates lapse jaoks? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....
.....
.....

6. Mis on Teie arvates arenguestlus? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) õpilase, lapsevanema ja õpetaja usalduslik regulaarselt toimuv dokumenteeritud kohtumine, et toetada lapse igakülgset arengut
- b) võimalus kooli ja kodu koostöö arendamiseks ja parandamiseks
- c) võimalus end lapse koolieluga kurssi viia
- d) võimalus õpetajaga lähemalt tutvuda
- e) võimalus õpilase probleemide üle arutleda
- f) võimalus vestelda lapse edusammudest
- g) õpetaja võimalus õppida last tundma väljaspool kooli
- h) ei tea
- i) muu.....

7. Mis on Teie arvates arenguestluse kolm peamist eesmärki?

- a) õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu
- b) lapse arenguga seonduvate probleemide ennetamine
- c) parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu
- d) usalduslike suhete loomine kooli ja kodu vahel
- e) osapoolte ootuste, soovide ja erinevate võimaluste väljendamine
- f) saada teada oma lapse erilised anded, edusammud, probleemid ja mured
- g) õppida tundma klassijuhatajat kui isikuni
- h) saada informatsiooni lapse suhete kohta koolis (õpilase asend klassikollektiivis, läbisaamine kaasklassiga ja õpetajatega)
- i) kooli ja kodu suhtlemise soodustamine
- j) üldise informatsiooni saamine õppekava, tundide, aineõpetajate ootuste, soovide ja nõudmiste osas
- k) mõni muu eesmärk (milline?).....

8. Millised olid Teie arvates viimase arenguestluse eesmärgid? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu
- b) lapse arenguga seonduvate probleemide ennetamine
- c) parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu
- d) usalduslike suhete loomine kooli ja kodu vahel
- e) osapoolte ootuste, soovide ja erinevate võimaluste väljendamine
- f) saada teada oma lapse erilised anded, edusammud, probleemid ja mured
- g) õppida tundma klassijuhatajat kui isikuni
- h) saada informatsiooni lapse suhete kohta koolis (õpilase asend klassikollektiivis, läbisaamine kaasklassiga ja õpetajatega)
- i) kooli ja kodu suhtlemise soodustamine
- j) üldise informatsiooni saamine õppekava, tundide, aineõpetajate ootuste, soovide ja nõudmiste osas
- k) mõni muu eesmärk (milline?).....

9. Kuivõrd meelsasti osalete arenguestlusel?

- a) väga meelsasti
- b) meelsasti
- c) ei oska öelda
- d) mitte eriti meelsasti
- e) üldse mitte meelsasti

Põhendus!

.....
.....
.....

10. Kuidas saite teada viimasest arenguevestluse toimumisest? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) kirjalik teade/kutse
- b) telefoni teel
- c) muu võimalus (milline?).....

11. Kuidas sooviksite teada saada arenguevestluse toimumisest? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) kirjalik teade/kutse
- b) telefoni teel
- c) interneti vahendusel (nt e-kiri)
- d) muu võimalus (milline?).....

Põhendus!

.....
.....
.....

12. Mida mõtlete, kui olete saanud kutse arenguevestlusele? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) rõõmustan, kuna saan infot lapse arengu kohta
- b) tunnen heameelt, et õpetaja lapsega tõsisemalt tegeleda soovib
- c) laps on mingi pahandusega hakkama saanud
- d) lapsel on õpiraskused
- e) jälle üks lisakohustus
- f) ei oska öelda
- g) muu.....

13. Kus toimus viimane arenguevestlus?

- a) lapse koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) lapse kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

14. Kus peaks arenguevestlus toimuma? Võimalusel põhjendage.

- a) lapse koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) lapse kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

Põhendus!

.....
.....
.....

15. Kes osalesid viimasel Teie last puudutaval arenguevestlusel? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) vestlesid laps, lapsevanem ja õpetaja

- b) vestlesid laps, ema, isa ja õpetaja
- c) kõigepealt vestlesid laps ja õpetaja ja siis lapsevanem ja õpetaja
- d) kõigepealt vestlesid lapsevanem ja õpetaja ja siis laps ja õpetaja
- e) vestlesid ainult lapsevanem ja õpetaja
- f) vestlesid ainult laps ja õpetaja
- g) vestlusel osales lisaks spetsialist (kes?) .....
- h) vestlusel osales lisaks aineõpetaja
- i) muu.....

16. Millist arenguvestluse vormi peate Teie kõige sobivamaks? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) arenguvestlus perevestlusena: õpilane, õpetaja ja lapsevanem või vanemad
- b) arenguvestlus õpilasega: õpetaja ja õpilane
- c) arenguvestlus lapsevanemaga: õpetaja ja lapsevanem
- d) arenguvestlus õpilase ja lapsevanemaga eraldi
- e) arenguvestlusel osaleb lisaks spetsialist
- f) arenguvestlusel osaleb lisaks aineõpetaja
- g) muu.....

Põhjendus!

.....

.....

.....

17. Millises tujus lahkusite viimati käidud arenguvestluselt, mis puudutas Teie last?

Võimalusel põhjendage.

- a) väga heas tujus
- b) pigem heas tujus
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte heas tujus
- e) halvas tujus

Põhjendus!

.....

.....

.....

18. Kuidas kogus õpetaja viimase arenguvestluse jaoks vajaminevat infot? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) õpetaja andis lapsevanemale ankeedi, mille lapsevanem täitis ja õpetajale tagastas
- a) õpetaja andis õpilasele ankeedi, mille õpilane täitis ja õpetajale tagastas
- b) õpetaja saatis koju arenguvestluseks ettevalmistulehe küsimustega, millest arenguvestlusel juttu tuleb
- c) õpetaja kogus infot arenguvestluse käigus
- d) klassijuhataja ja aineõpetajad andisid lapse kohta kirjaliku hinnangu
- e) muu.....

19. Kuidas peaks õpetaja Teie arvates arenguvestluse jaoks vajaminevat infot koguma?

Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) õpetaja annab lapsevanemale ankeedi, mille lapsevanem täidab ja õpetajale tagastab
- b) õpetaja annab õpilasele ankeedi, mille õpilane täidab ja õpetajale tagastab
- c) õpetaja saadab koju arenguvestluse ettevalmistulehe küsimustega, millest arenguvestlusel juttu tuleb
- d) õpetaja kogub infot arenguvestluse käigus
- e) klassijuhataja ja aineõpetajad annavad lapse kohta kirjaliku hinnangu
- f) muu.....

Põhjendus!

.....
.....
.....

20. Millisel moel saite tagasisidet viimase arenguvestluse kohta? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) kirjalikult vabas vormis, kohe pärast vestlus
- b) vestluse käigus suuliselt
- c) ei saanud tagasisidet
- d) mõni muu võimalus (milline?).....

21. Millisel moel sooviksite tagasisidet arenguvestluse kohta? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) kirjalikult vabas vormis, kohe pärast vestlus
- b) vestluse käigus suuliselt
- c) tagasiside pole oluline
- d) mõni muu võimalus (milline?).....

Põhjendus!

.....
.....
.....

22. Kas viimasel arenguvestlusel sõlmiti osapooltevahelisi kokkuleppeid?

- a) jah
- b) ei

Kui vastasite küsimusele number 22 vastusevariandiga b, siis minge küsimuse 25 juurde!

23. Kuidas kokkuleppeid täidetakse?

.....
.....
.....

24. Kuidas kokkulepetest kinnipidamist kontrollitakse?

.....
.....
.....

25. Kas arenguvestlusel räägiti konfidentsiaalsuse nõudest?

- a) jah
- b) ei

26. Mis aitab Teie arvates arenguvestlust muuta meeldivaks?

.....
.....
.....

27. Milliseid probleeme on Teil seoses arenguvestlustega ette tulnud?

.....
.....
.....

28. Milliseid teemasid peaks arenguvestlustel kindlasti käsitlema?

.....
.....
.....

29. Milliseid teemasid kohe kindlasti arenguestlusele käsitlema ei peaks?

.....
.....
.....

30. Kas Teie olete mõnel arenguestlust tutvustavat koolitusel osalenud?

- a) jah
- b) ei

31. Mida Teie arvate, kas arenguestlust tutvustavat koolitust oleks lapsevanematele vaja? Võimaluse põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....
.....
.....

Lisa

Siia võite soovikorral kirja panna kõik head ja kasulikud mõtted/arvamused ning ka kriitika, mida sooviksite lisada seoses arenguestluste läbiviimisega.

.....
.....
.....
.....
.....

Tänan, et leidsite aega vastata!

LISA 4. Ankeet lapsevanemale, kellel õpib koolis rohkem kui üks laps

Hea lapsevanem!

Iga laps soovib, et keegi tema tegemisi märkaks ja edusamme tunnustaks. Olla koolis tubli ja saada hästi hakkama, on lapsele oluline. Üha kiireneva elutempo juures tuleb võtta see aeg, et rääkida - sellest, mis on lapsele tähtis. Sellise aja ja võimaluse annavad koolides korraldatavad arenguveestlused.

Küsimustiku eesmärgiks on muuta arenguveestluste läbiviimist ... veel tulemuslikumaks lastevanemate, õpetajate ja õpilaste arvamuste abil.

Antud uurimustöö tulemusi kasutatakse magistratöö kirjutamisel ja arenguveestluste paremaks muutmisel ....

Loodan väga Teie aktiivsele koostööle.

Palun Teil täita ankeet, kus on valikvastused ja võimalus ka ise oma arvamust avaldada. Teil tuleb valida vastuste hulgast Teie arvates kõige õigem(ad) vastusevariant(id), võttes arvesse seda, et valesid vastuseid ei ole. **Iga lapse kohta palun Teil täita eraldi küsimustik. Küsimustiku täidab arenguveestlusel osalenud lapsevanem.**

Ankeet on anonüümne. Teie poolt kirja pandud vastuseid ja arvamused ei seostata Teie isikuga. Saadud andmeid kasutatakse ainult uurimustööks ja üldistatud kujul, muudel eesmärkidel andmeid ei kasutata. Peale vastamist pange küsimustik kaasasolevasse ümbrikusse. Palun vastata ja tagastada küsimustikud esimesel võimalusel.

Soovin Teile jõudu tööle ja tänan meeldiva koostöö eest!

Ette tänades!

Helen Rebane

Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilane

1. Sugu

- a) naine
- b) mees

2. Mitmendas kooliastmes Teie laps õpib?

- a) I kooliaste (1. – 3. klass)
- b) II kooliaste (4. – 6. klass)
- c) III kooliaste (7. – 9. klass)

3. Mitmel aastal olete Teie lapse arenguveestlusel osalenud? .....

4. Kuivõrd vajalik on arenguveestlus Teie jaoks? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....
.....
.....

5. Kuivõrd vajalik on arenguveestlus Teie arvates lapse jaoks? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda

- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....
 .....
 .....

6. Mis on Teie arvates arenguestlus? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) õpilase, lapsevanema ja õpetaja usalduslik regulaarselt toimuv dokumenteeritud kohtumine, et toetada lapse igakülgset arengut
- b) võimalus kooli ja kodu koostöö arendamiseks ja parandamiseks
- c) võimalus end lapse koolieluga kurssi viia
- d) võimalus õpetajaga lähemalt tutvuda
- e) võimalus õpilase probleemide üle arutleda
- f) võimalus vestelda lapse edusammudest
- g) õpetaja võimalus õppida last tundma väljaspool kooli
- h) ei tea
- i) muu.....

7. Mis on Teie arvates arenguestluse kolm peamist eesmärki?

- a) õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu
- a) lapse arenguga seonduvate probleemide ennetamine
- b) parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu
- c) usalduslike suhete loomine kooli ja kodu vahel
- d) osapoolte ootuste, soovide ja erinevate võimaluste väljendamine
- e) saada teada oma lapse erilised anded, edusammud, probleemid ja mured
- f) õppida tundma klassijuhatajat kui persooni
- g) saada informatsiooni lapse suhete kohta koolis (õpilase asend klassikollektiivis, läbisaamine kaaslastega ja õpetajatega)
- h) kooli ja kodu suhtlemise soodustamine
- i) üldise informatsiooni saamine õppekava, tundide, aineõpetajate ootuste, soovid ja nõudmiste osas
- j) mõni muu eesmärk (milline?).....

8. Millised olid Teie arvates viimase arenguestluse eesmärgid? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu
- b) lapse arenguga seonduvate probleemide ennetamine
- c) parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu
- d) usalduslike suhete loomine kooli ja kodu vahel
- e) osapoolte ootuste, soovide ja erinevate võimaluste väljendamine
- f) saada teada oma lapse erilised anded, edusammud, probleemid ja mured
- g) õppida tundma klassijuhatajat kui persooni
- h) saada informatsiooni lapse suhete kohta koolis (õpilase asend klassikollektiivis, läbisaamine kaaslastega ja õpetajatega)
- i) kooli ja kodu suhtlemise soodustamine
- j) üldise informatsiooni saamine õppekava, tundide, aineõpetajate ootuste, soovid ja nõudmiste osas
- k) mõni muu eesmärk (milline?).....

9. Kuivõrd meelsasti osalete arenguestlusel?

- a) väga meelsasti
- b) meelsasti
- c) ei oska öelda

- d) mitte eriti meelasti
- e) üldse mitte meelsasti

Põhjendus!

.....

.....

.....

10. Kuidas saite teada viimasest arenguvestluse toimumisest? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) kirjalik teade/kutse
- b) telefoni teel
- c) muu võimalus (milline?).....

11. Kuidas sooviksite teada saada arenguvestluse toimumisest? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) kirjalik teade/kutse
- b) telefoni teel
- c) interneti vahendusel (nt e-kiri)
- d) muu võimalus (milline?).....

Põhjendus!

.....

.....

.....

12. Mida mõtlete, kui olete saanud kutse arenguvestlusele? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) rõõmustan, kuna saan infot lapse arengu kohta
- b) tunnen heameelt, et õpetaja lapsega tõsisemalt tegeleda soovib
- c) laps on mingi pahandusega hakkama saanud
- d) lapsel on õpiraskused
- e) jälle üks lisakohustus
- f) ei oska öelda
- g) muu.....

13. Kus toimus viimane arenguvestlus?

- a) lapse koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) lapse kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

14. Kus peaks arenguvestlus toimuma? Võimalusel põhjendage.

- a) lapse koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) lapse kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

Põhjendus!

.....

.....

.....

15. Kes osalesid viimasel Teie last puudutaval arenguvestlusel? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) vestlesid laps, lapsevanem ja õpetaja
- b) vestlesid laps, ema, isa ja õpetaja
- c) kõigepealt vestlesid laps ja õpetaja ja siis lapsevanem ja õpetaja
- d) kõigepealt vestlesid lapsevanem ja õpetaja ja siis laps ja õpetaja
- e) vestlesid ainult lapsevanem ja õpetaja
- f) vestlesid ainult laps ja õpetaja
- g) vestlusel osales lisaks spetsialist (kes?) .....
- h) vestlusel osales lisaks aineõpetaja
- i) muu.....

16. Millist arenguvestluse vormi peate Teie kõige sobivamaks? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) arenguvestlus perevestlusena: õpilane, õpetaja ja lapsevanem või vanemad
- b) arenguvestlus õpilasega: õpetaja ja õpilane
- c) arenguvestlus lapsevanemaga: õpetaja ja lapsevanem
- d) arenguvestlus õpilase ja lapsevanemaga eraldi
- e) arenguvestlusel osaleb lisaks spetsialist
- f) arenguvestlusel osaleb lisaks aineõpetaja
- g) muu.....

Põhjendus!

.....

.....

.....

17. Millises tujus lahkusite viimati käidud arenguvestlusest, mis puudutas Teie last? Võimalusel põhjendage.

- a) väga heas tujus
- b) pigem heas tujus
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte heas tujus
- e) halvas tujus

Põhjendus!

.....

.....

.....

18. Kuidas kogus õpetaja viimase arenguvestluse jaoks vajaminevat infot? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) õpetaja andis lapsevanemale ankeedi, mille lapsevanem täitis ja õpetajale tagastas
- b) õpetaja andis õpilasele ankeedi, mille õpilane täitis ja õpetajale tagastas
- c) õpetaja saatis koju arenguvestluseks ettevalmistulehe küsimustega, millest arenguvestlusel juttu tuleb
- d) õpetaja kogus infot arenguvestluse käigus
- e) klassijuhataja ja aineõpetajad andisid lapse kohta kirjaliku hinnangu
- f) muu.....

19. Kuidas peaks õpetaja Teie arvates arenguvestluse jaoks vajaminevat infot koguma? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) õpetaja annab lapsevanemale ankeedi, mille lapsevanem täidab ja õpetajale tagastab
- b) õpetaja annab õpilasele ankeedi, mille õpilane täidab ja õpetajale tagastab
- c) õpetaja saadab koju arenguvestluse ettevalmistulehe küsimustega, millest arenguvestlusel juttu tuleb
- d) õpetaja kogub infot arenguvestluse käigus

- e) klassijuhataja ja aineõpetajad annavad lapse kohta kirjaliku hinnangu
- f) muu.....

Põhjendus!

.....

.....

.....

20. Millisel moel saite tagasisidet viimase arenguevestluse kohta? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) kirjalikult vabas vormis, kohe pärast vestlus
- b) vestluse käigus suuliselt
- c) ei saanud tagasisidet
- d) mõni muu võimalus (milline?).....

21. Millisel moel sooviksite tagasisidet arenguevestluse kohta? Märkige kõik sobivad variandid! Võimalusel põhjendage.

- a) kirjalikult vabas vormis, kohe pärast vestlus
- b) vestluse käigus suuliselt
- c) tagasiside pole oluline
- d) mõni muu võimalus (milline?).....

Põhjendus!

.....

.....

.....

22. Kas viimasel arenguevestlusel sõlmiti osapooltevahelisi kokkuleppeid?

- a) jah
- b) ei

Kui vastasite küsimusele number 22 vastusevariandiga b, siis minge küsimuse 25 juurde!

23. Kuidas kokkuleppeid täidetakse?

.....

.....

.....

24. Kuidas kokkulepetest kinnipidamist kontrollitakse?

.....

.....

.....

25. Kas arenguevestlusel räägiti konfidentsiaalsuse nõudest?

- a) jah
- b) ei

26. Mis aitab Teie arvates arenguevestlust muuta meeldivaks?

.....

.....

.....

27. Milliseid probleeme on Teil seoses arenguevestlustega ette tulnud?

.....

.....

.....

28. Milliseid teemasid peaks arenguestlustel kindlasti käsitlema?

.....
.....
.....

29. Milliseid teemasid kohe kindlasti arenguestlustel käsitlema ei peaks?

.....
.....
.....

30. Kas Teie olete mõnel arenguestlust tutvustavat koolitusel osalenud?

- a) jah
- b) ei

31. Mida Teie arvate, kas arenguestlust tutvustavat koolitust oleks lapsevanematele vaja? Võimaluse põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....
.....
.....

Lisa

Siia võite soovikorral kirja panna kõik head ja kasulikud mõtted/arvamused ning ka kriitika, mida sooviksite lisada seoses arenguestluste läbiviimisega.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tänan, et leidsite aega vastata!

LISA 5. Ankeet õpetajale

Hea õpetaja!

Iga laps soovib, et keegi tema tegemisi märkaks ja edusamme tunnustaks. Olla koolis tubli ja saada hästi hakkama, on lapsele oluline. Üha kiireneva elutempo juures tuleb võtta see aeg, et rääkida - sellest, mis on lapsele tähtis. Sellise aja ja võimaluse annavad koolides korraldatavad arenguveestlused.

Küsimustiku eesmärgiks on muuta arenguveestluste läbiviimist ... veel tulemuslikumaks lastevanemate, õpetajate ja õpilaste arvamuste abil.

Antud uurimustöö tulemusi kasutatakse magistritöö kirjutamisel ja arenguveestluste paremaks muutmisel ....

Loodan väga Teie aktiivsele koostööle.

Palun Teil täita ankeet, kus on valikvastused ja võimalus ka ise oma arvamust avaldada. Teil tuleb valida vastuste hulgast Teie arvates kõige õigem(ad) vastusevariant(id), võttes arvesse seda, et valesid vastuseid ei ole.

Ankeet on anonüümne. Teie poolt kirja pandud vastuseid ja arvamused ei seostata Teie isikuga. Saadud andmeid kasutatakse ainult uurimustööks ja üldistatud kujul, muudel eesmärkidel andmeid ei kasutata. Peale vastamist pange küsimustik kaasasolevasse ümbrikusse. Palun vastata ja tagastada küsimustikud esimesel võimalusel.

Soovin Teile jõudu tööle ja tänan meeldiva koostöö eest!

Ette tänades!

Helen Rebane

Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilane

1. Sugu

- a) naine
- b) mees

2. Klass(id), kus hetkel olete klassijuhataja .....

3. Mitu aastat olete juba arenguveestlusi läbi viinud?

- a) 1 aasta
- b) 2 aastat
- c) 3 aastat
- d) 4 aastat ja rohkem

4. Kuivõrd vajalik on arenguveestlus Teie jaoks? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....
.....
.....

5. Kuivõrd vajalik on arenguveestlus Teie arvates lapse jaoks? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik

- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....

.....

.....

4. Kuivõrd vajalikuks peavad lapsevanemad Teie arvates arenguvestlust? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....

.....

.....

5. Kuivõrd vajalikuks peavad lapsed Teie arvates arenguvestlust? Võimalusel põhjendage.

- a) väga vajalik
- b) pigem vajalik
- c) ei oska öelda
- d) pigem mitte vajalik
- e) üldse mitte vajalik

Põhjendus!

.....

.....

.....

6. Mis on Teie arvates arenguvestluse kolm peamist eesmärki?

- a) õpilase arengu maksimaalne toetamine ja tagamine koostöö kaudu
- b) lapse arenguga seonduvate probleemide ennetamine
- c) parema kontakti loomine kodu ja kooli vahel, mis tagab ühtlasi lapse parema arengu
- d) usalduslike suhete loomine kooli ja kodu vahel
- e) osapoolte ootuste, soovide ja erinevate võimaluste väljendamine
- f) õppida tundma lapsevanemat kui persooni
- g) olulise informatsiooni saamine lapse kohta (näiteks tervis, õppimine, tööharjumused, lemmiktegevused, suhted peres ja sõpradega, millised on vanemate kasvatuspõhimõtted ja meetodid)
- h) saada informatsiooni lapse suhete kohta väljaspool kooli
- i) info andmine lapsevanemale (kooli ootused, hinnang ja nägemus lapse arengule)
- j) aidata leevendada lapsevanemat hirmu kooli ees
- k) tagasiside saamine õpilastelt ja vanematelt
- l) mõni muu eesmärk (milline?).....

.....

7. Kas olete osalenud arenguvestluse läbiviimise alasel koolitusel?

- a) jah
- b) ei

8. Kas vastavasisulisli koolitusi oleks Teie arvates vaja? Võimalusel põhjendage.

- c) jah
- d) ei

Põhjendus!

.....

.....
.....
9. Kuidas annate teada arenguevestluse toimumisest? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) kirjalik teade/kutse
- b) telefoni teel
- c) muu võimalus (milline?).....

10. Kus viite arenguevestlusi läbi? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) lapse koduklassis
- b) mõnes muus klassis
- c) lapse kodus
- d) õpetajate toas
- e) aula puhkeruumis
- f) mujal (kus?).....

11. Kuidas kogusite tavaliselt arenguevestluse jaoks vajaminevat infot? Märkige kõik sobivad variandid!

- a) saatsin koju lapsevanemale ankeedi, mille lapsevanem täitis ja õpetajale tagastas
- b) saatsin koju õpilasele ankeedi, mille õpilane täitis ja õpetajale tagastas
- c) saatsin koju arenguevestluseks ettevalmistulehe küsimustega, millest arenguevestlusel juttu tuleb
- d) kogusin infot arenguevestluse käigus
- e) klassijuhataja ja aineõpetajad andisid lapse kohta kirjaliku hinnangu
- f) muu.....

12. Kuidas annete tagasisidet arenguevestluse tulemustest?

- a) kirjalikult vabas vormis, kohe pärast vestlust
- b) vestluse käigus suuliselt
- c) tagasiside pole oluline
- d) mõni muu võimalus (milline?).....

13. Millist arenguevestluse vormi eelistate? Võimaluse põhjendage.

- a) arenguevestlus perevestlusena: õpilane, õpetaja ja lapsevanem või vanemad
- b) arenguevestlus õpilasega: õpetaja ja õpilane
- c) arenguevestlus lapsevanemaga: õpetaja ja lapsevanem
- d) arenguevestlus õpilase ja lapsevanemaga eraldi
- e) arenguevestlusel osaleb lisaks spetsialist
- f) arenguevestlusel osaleb lisaks aineõpetaja
- g) muu.....

Põhjendus!
.....
.....
.....

14. Kas sõlmitte arenguevestlustel osapooltevahelisi kokkuleppeid?

- a) jah
- b) mitte alati
- c) ei

Kui vastasite küsimusele number 16 vastusevariandiga c, siis minge küsimuse 19 juurde!

15. Kuidas kokkuleppeid täidetakse?

.....
.....
.....

16. Kuidas kokkulepetest kinnipidamist kontrollitakse?

.....
.....
.....

17. Kas informeerite last ja lapsevanemat arenguevestluse konfidentsiaalsuse nõudest?

- a) jah
- b) mitte alati (põhjendage).....
- c) ei (põhjendage).....

18. Milliseid probleeme on Teil seoses arenguevestlustega ette tulnud?

.....
.....
.....

19. Mis aitab Teie arvates arenguevestlust muuta meeldivaks?

.....
.....
.....

20. Milliseid teemasid peaks arenguevestlustel kindlasti käsitlema?

.....
.....
.....

21. Milliseid teemasid kohe kindlasti arenguevestlustel käsitlema ei peaks?

.....
.....
.....

22. Kas koolil on olemas ametlik dokument, mis määrab ära, kuidas ja kellega arenguevestlusi läbi viia?

- a) jah
- b) ei
- c) ei tea

Lisa

Siiä võite soovikorral kirja panna kõik head ja kasulikud mõtted/arvamused ning ka kriitika, mida sooviksite lisada seoses arenguevestluste läbiviimisega.

.....
.....
.....
.....
.....

Täna, et leidsite aega vastata!